

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології та методики навчання англійської мови**

Кваліфікаційна робота

**КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ УЧНІВ 9 КЛАСУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

**Спеціальність 014 Середня освіта
Предметна спеціальність 014.021 Середня освіта (Мова та зарубіжна
література (англійська))**

**Освітня програма «Середня освіта (Англійська мова,
німецька/французька мови та літератури, зарубіжна література)»**

**Здобувача другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Яремчук Олександр Васильович**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
доктор філософії, викладач
Дячук Наталія Михайлівна**

**РЕЦЕНЗЕНТ:
кандидат філологічних наук, доцент
Вирста Наталія Богданівна**

Тернопіль – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	7
1.1. Загальна характеристика комунікативних методів навчання на уроках англійської мови.....	7
1.2. Обґрунтування поняття комунікативного навчання мови та його особливості.....	13
1.3. Організація різних типів комунікативних підходів на уроках англійської мови	17
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	25
2.1. Особливості навчання лексики на уроках англійської мови у середній школі	25
2.2. Комунікативні методи навчання як засіб формування англомовної лексичної компетентності учнів.....	30
2.3. Комплекс вправ і завдань для навчання учнів 9-го класу лексики на заняттях з англійської мови на основі комунікативного підходу	36
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УЧНІВ 9-ГО КЛАСУ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ОСНОВІ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ.....	47
3.1. Організація та проведення експериментального дослідження.....	47
3.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження.....	53
3.3. Методичні рекомендації щодо використання комунікативного підходу в навчанні англомовної лексики.....	59

Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	70

ВСТУП

Трансформаційні зміни, що відбуваються у сучасному світі вимагають нових підходів та вмінь у здатності засвоєння інформації в усіх сферах життя. У сучасній освіті виникає гостра потреба у переміщенні знань із пасивного до активного стану, що передбачає розвиток критичного мислення та вміння ефективно спілкуватись. Тому, саме з цієї позиції використання комунікативного підходу у навчальному процесі стає потужним інструментом для досягнення окреслених цілей та розвитку навичок учнів.

Виклики сучасності, глобалізація та посилення міжнародної взаємодії вимагають знання англійської мови, що дають можливість учням здобувати нові знання та реалізовувати себе у житті. На сьогоднішній день вміння спілкуватись англійською мовою є вирішальним фактором у просуванні кар'єрних можливостей та досягнення власних життєвих цілей. Актуальність даного наукового дослідження полягає у нагальній потребі удосконалення існуючої системи вправ та розробленні нових методичних підходів навчання англійської мови із використання комунікативного підходу з метою підвищення результативності навчального процесу.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної лексичної компетенції учнів 9 класів школи.

Предметом дослідження є система вправ і завдань для навчання учнів 9 класів лексики на заняттях з англійської мови на основі комунікативного підходу.

Мета дослідження є теоретичне обґрунтування використання сучасних методів навчання на основі комунікативного підходу та розроблення системи вправ для удосконалення англомовної лексичної компетенції учнів 9 класів школи.

Відповідно до вказаної мети наукового дослідження необхідно вирішити наступні **завдання**:

- з'ясувати сутність поняття комунікативного навчання мови та його особливості;

- проаналізувати організацію різних типів комунікативних підходів на уроках англійської мови;
- розглянути особливості навчання лексики на уроках англійської мови у середній школи;
- розробити вправи і завдання з формування англомовної лексичної компетенції на основі комунікативного підходу;
- перевірити на практиці ефективність і дієвість використання комунікативного методу для покращення навчання лексики на уроках англійської мови у середній школи;
- розробити методичні рекомендації щодо використання комунікативного підходу в навчанні англомовної лексики.

Теоретичне значення дослідження полягає у спробі комплексного аналізу різних типів комунікативних підходів на уроках англійської мови для вивчення найбільш результативних для освоєння учнями у середній школі та розроблення практичних завдань на основі комунікативного методу для вдосконалення лексичної компетенції.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці комплексу вправ щодо формування англомовної лексичної компетенції на основі комунікативного підходу.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі ефективного використання комунікативного підходу в навчанні англомовної лексики і покращення лексичної компетенції учнів та розробці практичних завдань з метою ефективнішого вивчення нового лексичного матеріалу.

Апробація дослідження. Результати дослідження відображені у статті: «Сутність комунікативного методу навчання іноземної мови у школі» (Дячук Н.М., Яремчук О.В.) у збірнику *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип.86, том 2, 2025. С.260-264. Також за результатами дослідження опубліковані тези: «Навчання лексики на уроках іноземної мови у середній школі: етапи і принципи» (Мова, освіта, наука сучасності: виклики міжкультурної комунікації: матеріали IV

міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 22-23 листопада 2024 р.).

Структура магістерської роботи та її обсяг зумовлені метою та завданнями наукового дослідження. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг магістерської роботи становить 75 сторінок, а список використаних джерел нараховує 55 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Загальна характеристика комунікативних методів навчання на уроках англійської мови

Виклики сучасного суспільства формують нові підходи для удосконалення освіти та вимагають вміння практичного спілкування англійською мовою, що дозволить майбутнім фахівцям працювати і удосконалювати свої професійні навички. Досить актуальним зараз виступає комунікативний підхід у навчанні, який має на меті створення умов комфортного навчання учнів та сприяє їх взаємодії. Він базується на знаннях та досвіді учителя та його вмінні креативного мислення із врахуванням інноваційного та науково-технічного прогресу у суспільстві.

Основним завданням комунікативного підходу є допомога учням у ліквідації страху щодо спілкування іноземною мовою, тобто позбавлення мовного бар'єру у процесі спілкування. Дана методика передбачає, що спілкування англійською мовою дозволить учням у вирішенні завдань, які будуть покращувати їх моральне та матеріальне становище. Важливим елементом даного підходу є те, що учні з першого заняття починають спілкуватись на іноземній мові, а використання власної мови забороняється. Така методика викладання дозволить швидко адаптуватись та сприймати звучання англійської мови, що є позитивною динамікою у ліквідації мовного бар'єру учнів.

Слід відмітити, що комунікативний підхід є одним із важливіших напрямків педагогіки у розкритті творчого потенціалу учнів. Суть даного напрямку реалізації в освіті полягає у застосуванні комунікативних методів, що дозволяє постійно активізувати взаємодію усіх учасників навчального процесу. Вони надають можливість у пізнанні нового, націлюють на нові ідеї, формують нові враження та визначають рефлексії власних думок. Особливістю застосування цих

методів є те, що вони охоплюють великий спектр суб'єктів, які в основному орієнтуються на творче, духовне та емоційне єднання.

Багато науковців займаються питаннями розвитку комунікативних методів у педагогічній науці. Проте, єдиного визначення даного поняття не існує. Зокрема, Васильєва О.В. відмічає, що основною перевагою застосування “комунікативного методу є органічне поєднання свідомих і підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови, тобто засвоєння правил оперування іншомовними моделями відбувається одночасно з оволодінням їх комунікативно-мовленнєвою функції” [3, с. 93].

В свою чергу Ніколаєва С.Ю. у поняття комунікативного методу включає “комунікації у процесі самої комунікації. Відповідно усі вправи та завдання повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією” [18, с. 303]. Тобто, у процесі навчання формується певна система взаємодії між вчителем та учнем, яка проявляється у вигляді активного навчання, що дасть змогу учням у процесі проходження різного рівня складності ситуації отримувати досвід та практичні навички у вирішенні завдань. Дотримуючись позиції автора, вважаємо, що необхідно проводити пошук інноваційних методів у педагогічному процесі, що дозволить удосконалювати навички учня та проводити якісні дискусії у робочих групах.

Також, дослідження наукових праць дозволяє виділити обов'язкові умови при яких застосовуються комунікативні методи:

- 1) вільне спілкування учнів у процесі їх навчання із застосуванням робочих груп;
- 2) наявність знань, досвіду та підготовки у досліджуваному сегменті (обов'язково для викладача):
- 3) спілкування між учнем та вчителем повинно носити довірчий характер, і викликати позитивні емоції;
- 4) наявність різних джерел з метою отримання інформації відповідно до визначеної сфери дослідження;

5) створити усі необхідні умови для формування розвитку творчого самовираження учнів.

Отже, перед учителем у процесі використання комунікативного підходу основним завданням виступає забезпечення освітнього розвитку учнів. Доведено на практичному досвіді, що учні, які працюють в якісно організованій системі навчання самі виявляють бажання до пізнання, і результатом даного процесу є високий рівень їх знань.

У процесі проведення навчання учнів середньої школи учитель повинен визначити, які комунікативні методи ним будуть обрані для кращого засвоєння матеріалу. Основними комунікативними методами у процесі вивчення англійської мови є наступні:

- 1) робота в групах:
- 2) рольові ігри:
- 3) вільне спілкування,
- 4) інтерв'ю.

Робота в групах є дуже ефективним способом вивчення іноземної мови, оскільки це надає можливість учню відпрацювати засвоєні знання на практиці. Також, позитивним в такому виді методів є те, що учень має час на роздуми та не хвилюється, оскільки не потрібно виступати перед класом. Це все загально створює сприятливий клімат для кращого засвоєння та розуміння іноземної мови. Слід відмітити, що основна роль викладача при цьому виступає у проведенні контролю за навчальною ситуацією на уроці та надання допомоги у процесі вирішення проблемної ситуації з вивчення іноземної мови.

Рольові ігри є керованим навчальним процесом, який розвиває в учнів мовленнєві навички і вміння. Олійник Т.І. [19, с. 84] у своїх наукових дослідженнях запропонувала основні складові рольової гри, тобто роль, навчально-мовленнєва ситуація та рольові дії. Науковця вважає, що рольові дії передбачають вербальні та невербальні способи організації гри для усіх учасників. Рольова гра є не тільки моделлю спілкування, а й можливістю відображення можливої

ситуації в реальності. Так, Олійник Т.І. визначає основні функції рольової гри, а саме:

- мотиваційну, яка передбачає активізаційну дію механізму мотивації;
- компенсаторну, яка передбачає розв'язання суперечностей, що виникають при неможливості учнем виконати дії;
- орієнтуючу, яка передбачає координацію учня на планування особистої мовленнєвої поведінки та намагання визначити траєкторію поведінки співрозмовника;
- навчальну, яка передбачає освоєння навиків і вмінь у процесі проведення між особистого спілкування;
- виховну, яка передбачає позитивного впливу на учнів у процесі проведення рольових ігор [19, с. 6-10]. Таким чином, рольові ігри які використовуються у навчальному процесі середньої школи повинні відповідати мені навчальної програми, інтересам та психологічно-віковому рівні учнів.

Вільне спілкування передбачає формування ситуації на уроці, що активізує спілкування учасників на різні теми та викликає невимушене спілкування.

Інтерв'ю (англ. interview) є організована розмова, яка побудована за певною структурою та відбувається із задіяним респондента та інтер'єра. У навчальному процесі, учні обирають роль одного із учасників інтерв'ю та проводять опитування в усній чи письмовій формі відповідно до тематики навчальної програми.

Розглянуті комунікативні методи навчання іноземної мови є найважливішими, але то далеко не остаточний їх перелік. Проте, кожен вид комунікативного методу складається з системи елементів, які представлені на рис.1.1

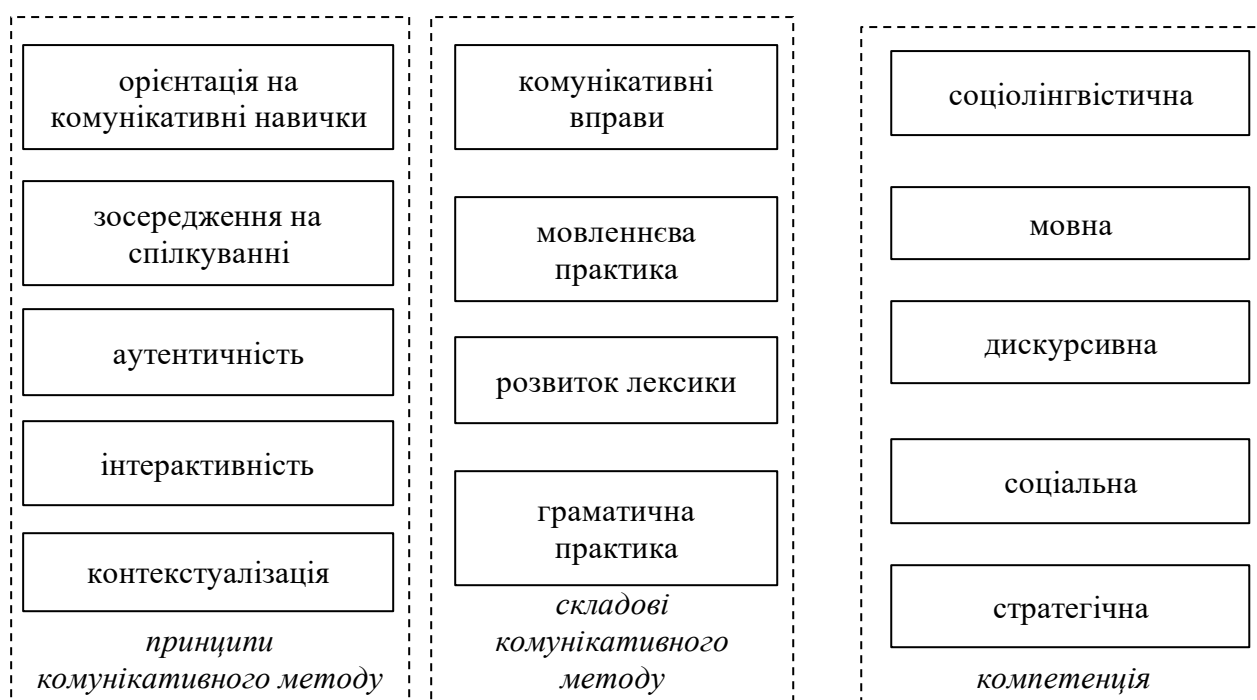

Рис.1.1. Основні елементи комунікативного методу навчання іноземної мови

Кожен із описаних методів повинен дотримуватись принципів їх викладання, які орієнтовані на високий рівень засвоєння матеріалу учнями середньої школи. Основними принципами комунікативних методів навчання є:

- 1) принцип розумово-мовленнєвої діяльності, який передбачає навчання учнів у середовищі, що наближене до реальної ситуації;
- 2) принцип індивідуальності, який передбачає індивідуальні особливості кожного учня та враховує їх вплив на рівень засвоєння англійської мови;
- 3) принцип функціональності, який передбачає застосування мовленнєвих засобів і граматичних конструкцій відповідно до їх практичності та ефективності у процесі вивчення англійської мови;
- 4) принцип ситуативності, який передбачає застосування мовленнєвих засобів за тематикою розмови, що дає змогу учневі догадатись суть невідомого слова;

5) принцип новизни, який передбачає навчання учнів нових мовленнєвих навичків у процесі комунікативного навчання.

Необхідно зауважити, що використання комунікативних методів в практичній діяльності вчителем дозволяє збільшити рівень якості знань учнів іноземної мови. Науковиць Васильєва О.В. [3, с. 93-94] відмічає, що основними позитивними змінами при застосуванні комунікативного методу виступає наступне:

1) автономність учня, тобто надання можливості вибору напрямків процесу власного навчання відповідно до цілей та результатів навчальної програми;

2) соціальний характер навчання, тобто навчання повинно проходити у соціумі (а не приватно), що дозволить взаємодіяти з іншими учнями та розвивати навички та вміння;

3) навчальні інтерпретації, тобто акцентується увага на різнобічності предмету та його міждисциплінарні зв'язки з іншими навчальними програмами;

4) акцент на спрямування, тобто передбачається, що процес має мати продуманий характер викладання та їх змістовність наповнення, яке дозволить якісно засвоювати навчальний матеріал;

5) індивідуальність, тобто необхідність врахування потенціалу та можливостей кожного учня з метою формування якісної програми навчання для їх рівня розвитку і засвоєння в загальному;

6) особливості мовленнєвої діяльності, тобто мова повинна виступати інструментом критичного мислення та творчого розвитку;

7) альтернативна оцінка, тобто необхідно проводити великий спектр оцінок (порт фоліо, інтерв'ю, спостереження тощо), які дозволять якісно оцінити та визначити слабкі місця у вивченні англійської мови учнів;

8) творча співпраця вчителя й учнів, тобто роль вчителя у процесі навчання є коригуючою, яка передбачає посередництво між наданням інформації та її оцінюванням.

Дотримуючись позиції Васильєва О.В. щодо позитивної динаміки впровадження комунікативних методів у навчальний процес учнів середніх шкіл, пропонуємо їх доповнити ще детальним роз'ясненням граматики, послідовно і структуризовано.

Отже, основною перевагою комунікативного методу є становлення особистості учня середньої школи, яка передбачає навчання англійської мови відповідно до реальних потреб і викликів сучасності. Результатом навчання учнів за комунікативним методом є отримання учнями комунікативної компетенції, яка дозволить їм використовувати знання в залежності від сформованої ситуації в якій вони перебувають.

1.2. Обґрунтування поняття комунікативного навчання мови та його особливості

Комунікативне навчання передбачає розроблення певної структури подачі матеріалів, яка має на меті навчити учня вільно спілкуватись іноземною мовою. Дане навчання повинне передбачати такі елементи як:

- 1) взаємодію учнів середньої школи із навчальним середовищем, що передбачає отримання нового наукового досвіду;
- 2) проводити у площині спільної діяльності учнів (обмін інформацією, спільне вирішення проблем, оцінка дій конкурентів та власних, моделювання ситуації тощо), які проникають в реальний освітній процес та намагаються вирішити різні проблемні ситуації;
- 3) формування умов учням для самостійної роботи з метою саморозвитку та формування особистої позиції у соціуму, а також його здатність до вивчення і пізнання нового.

Процес комунікативного навчання передбачає взаємодію учнів та вчителя, результатом якої виступає виникнення бажань учнів висловлювати власні думки, почуття та емоції. Вони у процесі навчання відпрацьовують можливі сценарії в

реальному житті та отримують можливість обробити отриману інформацію, що знижує рівень стресу для учнів у випадку формування даної ситуації в реальному житті. Проте, роль учителя у даному випадку має важливу дію впливу, оскільки він одночасно перебуває у трьох станах, тобто інформатор (informer), консультант (resource consultant) та спостерігач (monitor).

У процесі проведеного дослідження слід відмітити, що основними принципами комунікативного навчання є:

- 1) застосування індивідуального підходу до учнів з метою розвитку їх творчості, характеру, навиків тощо;
- 2) багатоспекторний аналіз та komponування навчальних матеріалів відповідно до вивчення конкретного напрямку, тобто спеціальні терміни, лексика та умовні позначення;
- 3) надання можливості учасникам навчального процесу проводити коригування дій у процесі виконання ситуаційних завдань;
- 4) проведення репетиції щодо можливого сценарію розвитку роботи у робочих групах;
- 5) оперативне реагування у випадку виникнення не передбачених проблем чи труднощів;
- 6) встановлення часу на виконання завдань при умові обмеженості інформаційного потоку даних, що дозволить отримати навик та досвід;
- 7) постійна взаємодія з учнями в класі та приймання відповідних дій щодо усунення конфліктних ситуацій у процесі навчання.

Отже, комунікативна методика викладання англійської мови у школі є найактуальнішою, оскільки вона проводить підготовку учнів до спілкування в іншомовному середовищі та надає практичні знання, які дозволять їм реалізувати себе у житті. Даний підхід є змодельованою реальністю вчителя, який відображає різні життєві ситуації та потребує відпрацювання сценаріїв розвитку подій, що дозволить учням впевнено спілкуватись у майбутньому.

Загалом, можемо відмітити, що комунікативне навчання іноземної мови спрямоване на формування в учнів середньої школи навичок та вмінь спілкування у будь-якій життєвій ситуації. Результатом комунікативного навчання повинна стати сформована комунікативна компетентність учня, яка дозволить йому вільно спілкуватись в іншомовному середовищі, чітко висловлювати свої думки та побажання, і тим самим виявляти високий рівень культури. Особливість даної методики “полягає в оволодінні учнями всіма формами і видами мовленнєвої діяльності з метою спілкування” [21, с. 16].

Враховуючи те, що навчання спрямоване на подолання мовного бар'єру та вміння адаптуватись до іншомовного середовища є першочерговим у вивченні англійської мови, тому комунікативний підхід вважаємо основним напрямком у досягненні цілі навчального процесу. Основними компонентами комунікативного навчання є комунікативні методи та комунікативний підхід (рис.1.2), які визначають напрямок моделювання реальних ситуацій у школі з метою якісного навчання учнів до перебування у іншомовному середовищі.

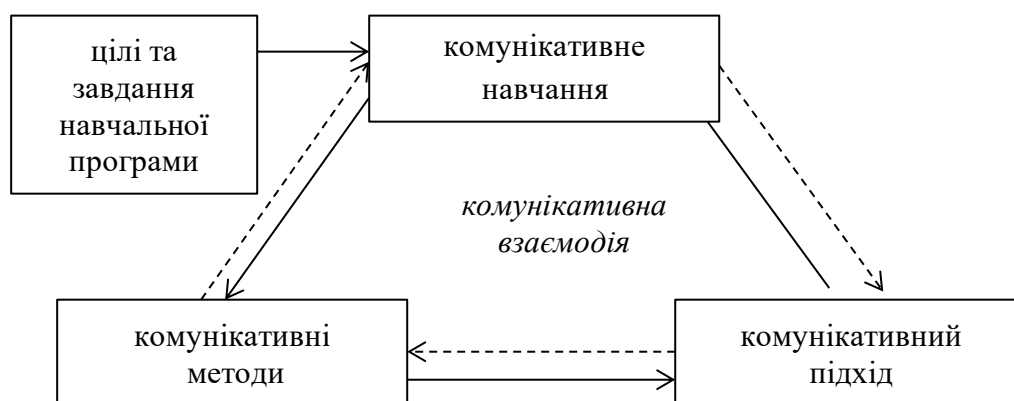

Рис.1.2. Взаємозв'язок різних елементів комунікативного процесу

Застосування даних елементів у комунікативному процесі вивчення навчальної програми дозволить активізувати взаємодію усіх його складових з метою здійснення максимального зближення навчального матеріалу і реального спілкування із врахуванням найважливіших параметрів (рівень мотивації

розвитку мовленнєвої поведінки вчителя і учня, предметність і напрямок спілкування).

Отже, комунікативне навчання спрямоване на посилення взаємозв'язку та взаємодії між учителем та учнями, яке направлене на їх розвиток. В такій ситуації виникає комунікативна взаємодія, яка виступає стимулом до формування активності у процесі обговорення інших учнів та активізує здорову конкуренцію між ними. Це проявляється у процесі висловлення думки одного учня і виникнення реакції інших учнів щодо власного бачення та вирішення проблеми.

Комунікативне навчання відбувається із застосуванням комунікативних методів, які обираються відповідно до поставленої мети уроку в середній школі. Даний вид навчання формує свої особливості, які проявляється в наступних рисах, а саме: комунікативні здібності (вміння та навички учня спілкуватись з іншими учасниками), комунікативна якість (характеристика учня у процесі спілкування в різних ситуаціях), комунікативна компетентність (рівень знання та вміння спілкуватись іноземною мовою, що дозволить ефективно працювати в середовищі), комунікативний потенціал (якості, яка характеризують рівень можливостей щодо вивчення іноземної мови).

Кузнецова В.М. та Журавльова Г.В. відмічають, що у процесі навчання є важливо не тільки правильно говорити, а й швидко. Тому, навчаючи учнів за даною методикою необхідно використовувати наступні види: “змістові та смислові; словесні й зображальні, що допомагають керувати змістом висловлювання (текст, мікротекст, план, логіко-синтаксична схема), а також засвоювати граматичний матеріал; мовні ігри, що дають змогу спілкуватися в різних соціальних контекстах та в різних ролях” [13, с. 237].

Комунікативне навчання у середній школі проходить чотири основних етапи:

1) мотивація, яка формулює потребу учня у процесі спілкування в іншомовному середовищі та розуміє причини виникнення труднощів у висловленні власних думок та побажань;

2) самовизначення дозволяє учню проаналізувати та визначити прогалини у знаннях, що створили перепони до висловлення власних думок та побажань, а також він вибирає власний стиль спілкування, який відповідає його цілям і потребам (тобто обирає власну модель спілкування);

3) самореалізація, яка передбачає впровадження вибраної моделі спілкування в реальних ситуація, тобто адаптація її у повсякденне життя індивіда (учня);

4) рефлексія, на цьому етапі учень проводить адекватний самоаналіз та рівень ефективності обраної ним моделі спілкування, і за його результатами удосконалює її та розширює.

Важливим елементом комунікативного навчання у середній школі є застосування передових технологій, що дозволить учням якісно освоїти іншомовну мову та вільно нею користуватись на практиці. Основними новітніми підходами у викладанні є: інформаційні технології; телекомунікаційні технології; навчальні комп'ютерні програми; Інтернет середовище (блоги, інформаційні сайти, форуми).

Враховуючи сучасні виклики в Україні процес навчання може проводитись дистанційно на платформі Moodle, Zoom тощо. Даний спосіб навчання є зручним та комфортним, оскільки навчання може відбуватись не залежно від місця перебування як учня, так і вчителя. Також додатковим ресурсом у вивченні іноземної мови виступають різні додатки, які можуть відкриватись як на планшетах так і на мобільних телефонах.

1.3. Організація різних типів комунікативних підходів на уроках англійської мови

Комунікативний підхід передбачає закріплення навиків та вмінь учнів у процесі використання лексичних та граматичних знань, а також виробляти впевненість та логіку подій у соціумі іншомовного середовища, і при цьому

враховуючи їх культуру та різний рівень розвитку людей. Даний метод передбачає формулювання процесу навчання відповідно до критеріїв реального спілкування у соціумі даної країни, що на початкових етапах виробляє стресостійкість учня.

Король С.В. відзначає, що комунікативний підхід передбачає навчання іноземної мови у навчальному процесі та її практичне застосування у реальному житті, тобто, спрямованість вивчення іноземної мови учнями школи лежить у площині їх практичного застосування [10].

Науковці Будз І.Ф. та Поченюк Я.В. вважають, що виклики сучасності вимагають впровадження нових підходів у навчанні іноземної мови, які будуть стимулювати учнів до самостійного вивчення та грамотної компетенції. Вони наголошують, що основним результатом у процесі вивчення матеріалу має бути вміння застосувати свої знання у практичній діяльності, а не просто бути пасивним носієм мови. Особливу увагу, вони звертають на вміння формування мотивацій, яка є рушійною силою у процесі вивчення іноземної мови [2].

Зокрема, Коляда Е. К., Калиновська І. М. відмічають, що суть комунікативного підходу полягає у тому, щоб стати ефективним користувачем мови, здобувач повинен здобувати знання (обов'язкове знання граматики, норм, лексики тощо) та “розвивати навички та вміння використання мовних знань для реальних комунікативних цілей” [9, с. 15]. Автори відмічають, що “використання підручника Speakout2nd Edition (Upper Intermediate) дає змогу систематично розвивати навички говоріння, читання, аудіювання та письма за допомогою широкого набору реалістичних видів навчальних завдань, які забезпечують максимум практичних можливостей для використання мови, що вивчається” [9, с. 15-16].

Враховуючи думку науковців, можемо стверджувати, що комунікативний підхід є одним з найважливіших у процесі вивчення іноземної мови учнями. Основною функцією комунікативного підходу є можливість формування реального мовного середовища з метою вивчення англійської мови. Пропонуємо,

виділити наступні основні аспекти вивчення іноземної мови відповідно до комунікативного підходу є наступні:

- використання англійської мови відповідно до цілей та мети висловлення;
- використання англійської мови орієнтуючись на мовленнєву ситуацію та їх учасників;
- знання правил та вимог щодо формування текстів різного типу відповідно до їх кінцевого призначення (бесіда, звіт, інтерв'ю тощо);
- комунікабельність у процесі розмови навіть у випадку незнання усіх термінів на англійській мові (застосування мовленнєвих стратегій з метою наявності прогалин у знаннях англійської мови).

Кузнецова В.М. та Журавльова Г.В, відмічають, що “найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. Мовленнєва взаємодія учнів інколи, хоч і далеко не завжди, проходить за співучастю викладача в найрізноманітніших формах: парах, невеликих групах, з усією групою” [12, с. 237]. Основними принципами при цьому вони визначають такі, як мовленнєва спрямованість, функціональність, індивідуалізація, новизна та ситуативність.

У процесі застосування комунікативного підходу до вивчення англійської мови учнями середнього школи необхідно дотримуватись його принципів та вимог. Проаналізувавши наукові статті, пропонуємо дотримуватись принципів, які запропонували науковці Григошкіна Я. В., Яненко І.В. та Оверчук О.В. [7, с.60], оскільки вони більш повно відображають комунікативний підхід у навчанні. Принципи комунікативного підходу відображенні на рисунку 1.3.

Рис.1.3. Принципи комунікативного підходу у процесі вивчення іноземної мови

Джерело: [7, с. 60]

Комунікативне навчання у середні школі дотримується принципів комунікативного підходу та вимог. Це дозволить якісно сформувати навчальний матеріал та підібрати комунікативні методи для ефективного засвоєння нових знань учнями.

У процесі формування комунікативного підходу необхідно дотримуватись наступних вимог:

1) канони та правила повинні дотримуватись логіки, точності та простоти у процесі донесення інформації учням, і відповідати напрямку граматичного матеріалу;

2) перед поданням учням нового матеріалу, необхідно обов'язково провести повтор попереднього;

3) чітко виділяти формальні та функціональні аспекти у процесі вивчення граматики з метою надання можливості учням визначити їх взаємозв'язок у реальній ситуації;

4) не використовувати вигадані контексти навчальних матеріалів у процесі вивчення граматики, а дотримуватись природнього використання іноземної мови із врахуванням комунікативної ситуації.

Дотримання вище зазначених правил та вимог комунікативного підходу дозволить сформулювати якісні мовленеві навички учнів середньої школи.

Зокрема, Ніколаєва С. Ю., Бігич О. Б., Бражник Н. О. визначають, що сутність комунікативного підходу проявляється через тип характеру навчання, тобто постановка та вирішення конкретних завдань учнями середньої школи [17, с. 42]. В такому ракурсі, комунікативний підхід дозволить уникнути формальних підходів, які засновані на граматиці, перекладанні текстів та живому спілкуванні із носієм іноземної мови.

Отже, у процесі навчання іноземної мови учнів середніх шкіл є необхідність у активізації усіх рівнів комунікативної спрямованості, але основну увагу звертати на групову роботу та парні діалоги. Даний тип методики орієнтований на те, щоб приділяти більше часу спілкуванню, спонтанному мовленню та діалогам. Аутентичний характер подачі матеріалів учням середньої школи повинен містити завдання, що відповідатимуть тематиці програми та спонукати їх до продовження та підтримання розмови у вигаданій ситуації на уроці.

Проте, у процесі реалізації даного підходу присутні як позитивні, так і негативні компоненти впливу на рівень та якість освоєння учнями іншомовної мови (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Переваги і недоліки комунікативного підходу

п/п	переваги	недоліки
1	максимальна наближеність до реального середовища та носіїв англійської мови	допущення граматичних помилок у мовленні та письмі
2	орієнтований на спілкування та висловлення власної позиції	немає можливості постійно перебувати в мовному середовищі
3	подолання страху (мовного бар'єру) у процесі спілкування із носіями англійської мови	немає чіткої схеми щодо вживання мовних конструкцій (деяким категоріям учнів необхідне детальне та структуроване подання матеріалу)
4	сприйняття англійської мови на слух та її розуміння	
5	мислення учня англійською мовою	
6	вільно та впевнено спілкуватись в англомовному середовищі	
7	швидка адаптація та орієнтація у мовній ситуації	

Отже, підсумовуючи усе вище сказане, можемо констатувати, що комунікативний підхід ефективно функціонує при формуванні відкритої атмосфери між учнем та вчителем, а також їхній активній участі у процесі вивчення іноземної мови. Слід відмітити, що на заняттях викладач повинен стимулювати когнітивні процеси в учнів, тим самим їх заохочувати висловлювати власну позицію та думки, ставити запитання, описувати почуття тощо.

Висновки до розділу 1

Комунікативні методи навчання орієнтовані на взаємодію між вчителем і учнем, та використовують мову як основний інструмент для вирішення поставлених завдань. У процесі дослідження виявлено, що вони спрямовані на покращення граматики та розвитку комунікативних навичок. Автором виділено обов'язкові умови при яких застосовуються комунікативні методи, що дозволить

провести якісну організацію системи навчання. Досліджено основні елементи комунікативного методу навчання іноземної мови, які активізують різні аспекти пізнання з метою отримання високого рівня знать та навиків учнями середньої школи. Доведено, що застосування комунікативних методів в практичній діяльності шкіл позитивно впливає на їх рівень розвитку, а саме автономність учня, соціальний характер навчання, навчальні інтерпретації, акцент на спрямування, індивідуальність, особливості мовленнєвої діяльності, альтернативна оцінка, творча співпраця вчителя й учнів, структуризованість та послідовність у подачі граматики.

Основним завданням комунікативного навчання є розроблення поетапної та якісної структури матеріалів, яка має на меті навчити учня вільно спілкуватись іншомовною мовою. Побудовано логічний взаємозв'язок різних елементів комунікативного процесу, які включають комунікативне навчання, комунікативні методи та комунікативний підхід відповідно до цілей та завдань навчальної програми середньої школи. У процесі проведеного дослідження визначено основні принципи комунікативного навчання, а саме: застосування індивідуального підходу до учнів, багатоспекторний аналіз та компонування навчальних матеріалів, коригування дій при ситуаційних завданнях, проведення репетиції, оперативне реагування, встановлення часу на виконання завдань, постійна взаємодія учня і вчителя. Визначено чотири основних етапи комунікативного навчання: мотивація, самовизначення, самореалізація, рефлексія.

Суть комунікативного підходу полягає у закріпленні навиків та вмінь учнів у процесі використання лексичних та граматичних знань, а також вироблення впевненості та логіки подій у соціумі іншомовного середовища, і при цьому враховуючи їх культуру та різний рівень розвитку людей. Визначено основні принципи комунікативного підходу, які дозволять якісно провести організацію навчального процесу та підвищити рівень знань учнів середніх шкіл. Сформовано перелік основних вимог при формуванні комунікативного підходу (канони,

правила,наближеність до реальної ситуації, функціональні аспекти), які дозволять у процесі вивчення іноземної мови дотримуватись життєвих ситуації та культури країни носія мови із врахуванням комунікативної ситуації.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Особливості навчання лексики на уроках англійської мови у середній школі

У школярів середніх класів комунікативна діяльність є головною, а її відсутність може суттєво ускладнити процес розкриття підлітка як окремої особистості, а також його реалізації в соціумі, що в загальному призведе до некоректного вираження власних думок. Тому, власне застосування комунікативних вмінь педагога дозволить їх коректувати та направляти у правильному руслі, що дозволить підлітку підвищити ефективність у навчальному процесі.

Дослідження даного питання дозволить чітко визначити механізм впливу педагога на формування та розвиток комунікативних навиків у школярів середньої школи, а також удосконалити і розширити використання методів. Слід відмічає, що спілкування є головним елементом у процесі благополучного розвитку, виховання особистості та адаптації до соціуму.

Л.П. Гапоненко, В.О. Пантелєєва [6, с. 126-127] пропонує наступні етапи засвоєння лексики:

1) визначити нове слово з лексики, яке необхідно засвоїти учням середньої школи. Слід відмітити, що у процесі вивчення іменників найкращим способом засвоєння виступає репрезентація об'єкта з реального життя учня, що надасть можливість включити різні органи чуття, спогади, пережиті емоції тощо. Таку ж методику можемо використовувати і для прикметників, проте у процесі вивчення більш складних прикметників таких як, “spectacular, huge, stunning, gorgeous” доцільно використовувати картини із реального життя;

2) впізнання нових слів, яке передбачає ілюстрацію слова на картинці, а безпосередньо сам вчитель вибирає правила їх вивчення. Основними вправами,

що можуть допомогти є “Bingo” та “Matching”. Так, “Bingo” передбачає ілюстрацію, на якій відображене слова та його візуалізація, і вчитель особисто озвучує його та показує на картинці. “Matching” є багатофункціональним, тобто застосування даного методу пропонує учителю самостійно обирати спосіб вивчення іноземних слів (наприклад, обирати синоніми і антоніми до слова, зображення об’єкта і слово тощо);

3) відтворення, тобто учень повинен описати нову лексичну одиницю у процесі дослідження фото, статті, особисто пережитої подорожі тощо. Такі вправи носять назву “Descriptions” та передбачають опис певної ситуації, явища тощо, яке відтворює учень середньої школи із поступовим вивченням нової лексики. Проте, вчитель зобов’язаний коригувати розповідь учня та надавати йому покрокову інструкцію щодо правильного смислового розуміння лексичної одиниці. Аналогічними вправами, які розширюють нову лексику на уроках іноземної мови виступають “Mind maps”, “Brainstorming” тощо.

Важливим є надання повноцінної і правдивої інформації у процесі вивчення нової лексичної одиниці, що дозволить ефективно засвоїти іноземну мову та цілісно пов’язати змістове і інформаційне значення нового слова у єдиний механізм, а не як окремі складові навчального процесу.

Загалом, теоретичні основи навчання лексики на уроках англійської мови у середній школі можемо розділити на дві групи: лексика як компонент комунікативної компетентності; психологічно-вікові особливості учнів середньої школи. При цьому, основними елементами лексики як компоненту комунікативної компетентності слід вважати види лексичних навичок із врахуванням мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, писання); саме поняття “лексична одиниця” (слово, словосполучення, фразеологізм); комунікативні навички репродуктивні (тобто ті, що використовують у практиці) та рецептивні (ті, що використовуються для розуміння нових лексичних одиниць та їх розпізнавання).

Щодо психологічно-вікових особливостей учнів школи, то основними елементами повинно виступати якісне формулювання абстрактного мислення учнями середньої школи (тобто можливість працювати з антоніми, синонімами та омонімами); самостійна робота щодо удосконалення комунікативних навиків (свідомий аналіз, самостійна робота); рівень соціальної свідомості (виявлений інтерес учнів до спілкування відповідно до зацікавленості викладач обирає теми для вивчення лексичних одиниць).

Таким чином, вивчення словникового запасу учнями середньої школи є складним процесом, який потребує високого рівня кваліфікації вчителя та правильного застосування комунікативних методів із врахуванням здібностей та бажання самостійно працювати з метою удосконалення знань із вивчення англійської мови. Крім того, використання словникового запасу учнями повинно бути у заданому контексті уроку, яку розроблено відповідно до шкільної програми та адаптовано до сучасних викликів технічного розвитку суспільства.

Доречно, сформулювати основні особливості навчання лексики на уроках англійської мови у середній школі, яка відповідає таким напрямкам:

1) контекстуалізація, тобто проведення уроків із використанням іноземних слів у конкретних ситуаціях або контекстах. Дана методика дозволить учням краще запам'ятовувати слова та надає можливість їх застосування у зрозумілому для учнів контексті;

2) візуалізація, тобто педагог у процесі засвоєння нового матеріалу створює асоціації або представляє зображення, які відображають зміст іншомовного слова. Дана методика полегшує запам'ятовування іншомовних слів шляхом їх порівняння із певною асоціацією, яка доволі добре знайома учневі;

3) повторення, тобто регулярне повторення іншомовних дозволить учневі закріпити лексику в пам'яті та з часом автоматичного її відображати у соціумі;

4) інтерактивні вправи, тобто орієнтуючись на можливості учнів середньої школи вчитель підбирає методи, які повині покращити процес засвоєння

іншомовних слів (ігри, вправи на розвиток слухового та зорового сприйняття, картки із словами тощо);

5) групування, тобто учитель проводить групування слів відповідно до теми уроку, щоб в них була можливість вільно висловлювати власні думки та передавати емоції;

6) мультимедіа, тобто застосування аудіо- та відеоматеріалів з метою навчання лексики на уроках англійської мови у середній школі (Інтернет - ресурс на базі Wiki тощо) Дані методи дозволяють узагальнити та систематизувати отримані знання учнем середньої школи.

Зокрема, О.А. Брона, Р.І. Комар, Л. В. Сологуб [1, с. 12] запропоновано великий вибір лексичних завдань, який формулюється із можливістю засвоєння лексичної термінології “уведення термінологічної одиниці та засвоєння її значення (перший етап) → закріплення термінологічної одиниці в пам’яті студента (другий етап) → практичне застосування терміна, розвиток творчих вмінь використання фахової лексики в підготовленій і спонтанній комунікативній ситуації (третій етап)”.

К. Я. Кусько вважає, що процес формування лексичної компетенції відбувається у процесі безпосередньої роботи з текстовим матеріалом і «є засобом становлення професійної, точніше мовнопрофесійної майстерності майбутніх фахівців» [14, с. 13].

Так, науковець О.П. Зеленська та А.В. Посохова визначає фактори підвищеної уваги вчителів до процесу розвитку лексичної компетенції:

- висловлення на пряму залежить від рівня володіння лексикою учня;
- запам’ятовуванні допомагає подача неоднорідної лексики;
- базою доречно рахувати засвоєну лексику;
- вміння використовувати одиниці мовного матеріалу є важливою частиною мовленнєвої діяльності [8, с. 199-200].

Учитель повинен професійно підійти до підготовки плану уроку англійської мови у середній школі, оскільки від поетапності та систематизації навчального

матеріалу на пряму залежить ефективність сприйняття та засвоєння учнями нової лексичної одиниці. Пропонуємо учителям у процесі розробки плану організації процесу навчання нової лексики дотримуватись наступних складових, які проілюструємо на рисунку 2.1.

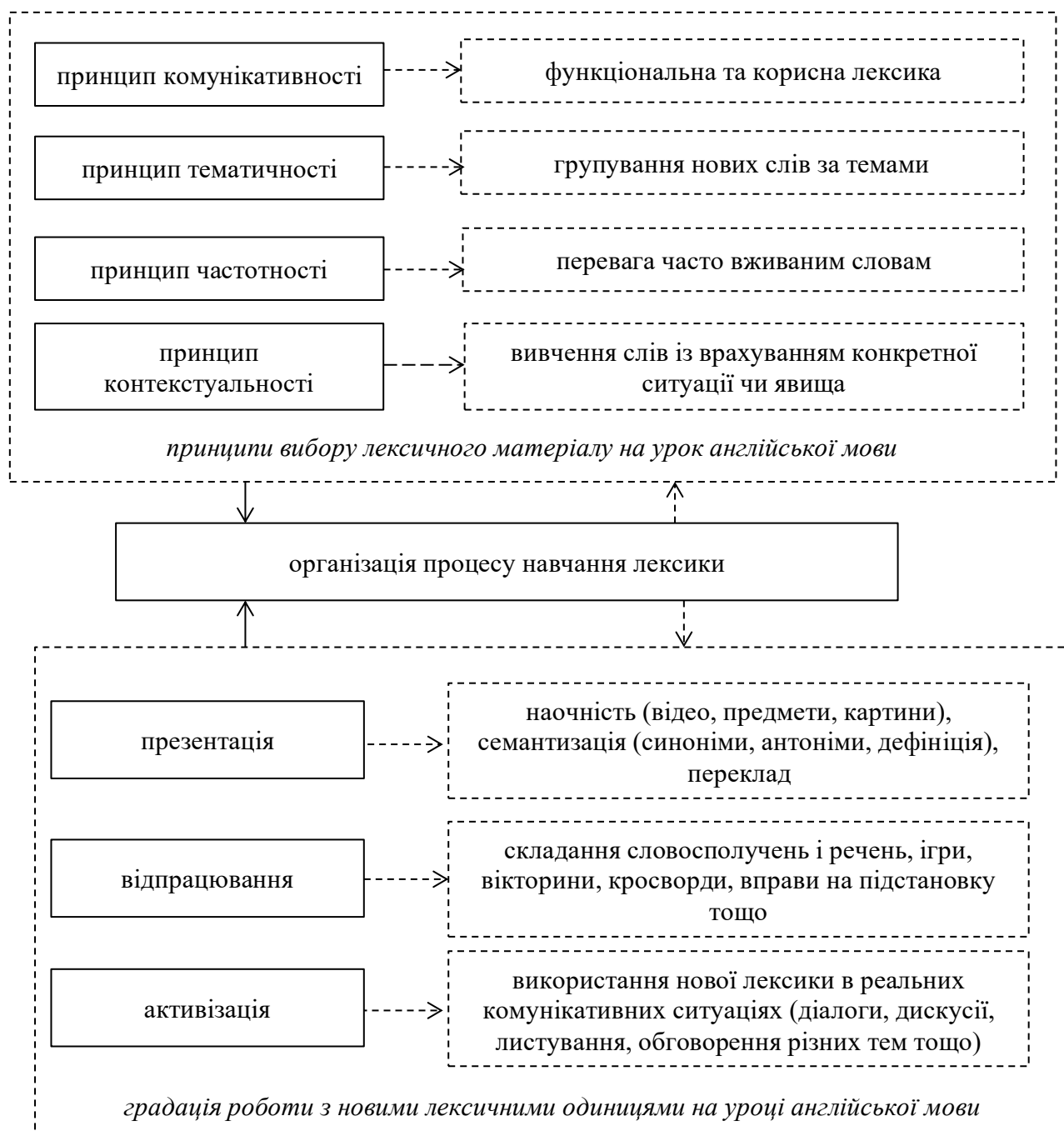

Рис.2.1. Принципи організації процесу навчання лексики на уроках англійської мови

Вчитель дотримуючись принципів організації процесу навчання лексики на уроках англійської мови, тим самим систематизує навчальний матеріал для учнів середньої школи орієнтуючись при цьому на швидке його засвоєння. Окрім, цього вчителі необхідно і підібрати сучасні методи викладання навчального матеріалу, які дозволять якісно засвоїти лексичні одиниці. Пропонуємо сучасні методи та засоби навчання лексики поділити за наступними групами:

1) традиційні (переклад, словникова робота та диктант) та інноваційні методи (ментальні карти, проектна робота, метод асоціацій);

2) використання інформаційно-комунікаційних технологій (он-лайн словники та програми перевірки правопису, інтерактивні платформи (Quizlet, Kahoot, LearningApps) для ігрового відпрацювання, автентичні матеріали (відео, блоги, пісні) як джерело актуальної лексики;

3) форми контролю та оцінювання:

- традиційні, які включають в себе лексичні диктанти та тести;
- інтерактивні, які включають в себе вікторини та он-лайн опитування;
- комунікативні, які включають в себе оцінку використання лексики в усному та письмовому мовленні.

Отже, узагальнення основних положень та принципів навчання лексики на уроках англійської мови у середній школі дозволить ефективно комбінувати традиційні та інноваційні методи її вивчення. Також, з метою підвищення мотивації та успішності учнів середньої школи у вивченні іноземної мови необхідно враховувати їх вікові особливості.

2.2. Комунікативні методи навчання як засіб формування англомовної лексичної компетентності учнів

Сучасне навчання іноземної мови направлене не тільки на знання слів та правил, а і на практичне її застосування в реальному житті. Саме тому лексична компетентність, тобто не тільки знання, а й уміння правильно використовувати

слова, і є ключовим елементом успішної комунікації. Досить неефективною вважається методика завчання слів без використання їх у практичній діяльності, оскільки учень середньої школи знаючи слово не вміє його правильно використовувати у контексті. Тому, досить важливим постає питання щодо переходу від пасивного використання лексики учнями середньої школи до активного.

Комунікативний метод до навчання орієнтується на використання у навчанні реальних мовних ситуацій, що дозволить учням швидко орієнтуватись у випадку попадання в відповідне середовище. Також, він дозволить учням пізніше взаємодіяти на уроці та впливати у навчальний процес, який є наближений до реальних подій у житті.

Науковець Т.В. Кравченко відмічає, що сучасний комунікативний метод являє собою гармонійне поєднання багатьох способів навчання іноземної мови [11, с. 69].

М. П. Тишковець вважає, що “перший крок до освоєння мови за допомогою комунікативного методу – запам’ятовування слів, виразів, а вже потім накладання наявних знань на їх граматичну основу” [25, с. 42].

Слід відмітити, що комунікативний метод зосереджується на реальних мовних ситуаціях та потребує дотримання наступних принципів:

1) спілкування, яке є пріоритетним у навчанні та повинно відбуватись практично, а не тільки із завчанням теорії;

2) автентичність, тобто використовуються реалі матеріали (відео, статті, діалоги), які дозволять відчувати реальне мовне середовище учню та підготувати його психологічно до можливого сценарію у реальному житті;

3) роль вчителя, тобто вчитель виступає своєрідним посередником між джерелом знань та можливостями учня, він оцінюючи його потенціал пропонує найкращий варіант його розкрити з відмінним результатом для самого ж учня;

4) мотивація, тобто необхідно створити сприятливі умови для учня, щоб зменшити рівень стресової ситуації у процесі навчання, що дозволить підвищити результативність процесу вивчення іноземної мови.

У процесі навчання англійської мови доречним є використання електронних навчальних ресурсів, які викладачі використовують у якості дидактичного матеріалу, наприклад наступні:

- Rebusl, який дозволяє створювати кросворди, загадки, різного типу тощо;
- ClassTools, PurpozeGame, JigsawPlanet, які надають можливість учням середніх шкіл створювати різні дидактичні ігри і вікторини за відповідними шаблонами;
- HotPotato, яка дозволяє учням створювати інтерактивні тренувально-контрольні вправи, електронні завдання та інше;
- Quizlet, MasterTest, Online Test Pad, Kahoot!, ClassMaker, які дозволяють учням середніх шкіл проводити формування вправ та тестових завдань та інше [23, с. 21-22].

Вивчення англійської мови доречно починати із використанням ігрових методів, які передбачають онлайн створювати різного роду вікторини та конструктори ігор. Зрозумілим та найбільш розповсюдженим вважається Kahoot! (<https://getkahoot.com/>), який дозволяє учням працювати в он-лайн режимі та відповідати вчителям на завдання із смартфонів, планшетів, та ноутбуків та з інших пристроїв, які мають доступ до Інтернету.

На даний момент існує безліч електронних ресурсів, які допомагають у вивченні англійської мови, проте портал IXL надає доступ до майже 100 інтерактивних вправ орієнтуючись на різну вікову категорії учнів, і в тому числі для учнів середньої школи. Так, слід відмітити, що на порталі Learn English Kids представлений великий спектр інтерактивних вправ та завдань.

Науковцями Т.І. Вергун, Т.В. Смицька запропоновано загальну технологію формування лексичної компетенції, яка складається із трьох етапів:

- “початковий - у процесі якого проводиться вивчення стратегій оволодіння новою лексикою, етапи засвоєння іншомовних слів, змістовної структури загальнонаукового словника, його під груп та інших відповідних явищ;

- пошуковий - у процесі якого виявлено критерії відбору мовних контекстів для вивчення лексики, вивчення залежності успішності засвоєння лексичних одиниць від типу контексту та індивідуально-психологічних особливостей студентів;

- навчальний - у процесі якого перевіряється ефективність навчання на основі розробленої технології формування загальнонаукової іншомовної лексичної компетенції” [4, с. 104].

Отже, застосування поетапного вивчення нової лексики із врахуванням теоретико-методичних основ формування лексичної компетенції дозволить розвивати здібності в учнів на основі застосування орієнтованого підходу із врахуванням їх потенціалу.

У процесі формування матеріалу для ефективного вивчення учнями англійських слів необхідно враховувати, які саме фактори впливають на їх засвоєння. Так, у своєму науковому дослідженні Т.І. Вергун, Т.В. Смицька [4, с. 103] відмічають, що такими факторами є: “когнітивні, перцептивні та комунікативні особливості студентів; різні типи контекстів”.

Пропонуємо учителю проводити практичні комунікативні техніки що дозволять ефективно вплинути на вивчення лексики для учнів середньої школи. Найбільш поширеними комунікативним техніками пропонуємо наступні:

1) рольові ігри (Role-playing), які дозволяють учням у процесі вивчення нової лексики зразу їх застосовувати у діалогах. Цей метод є ефективним у навчальному процесі учнів середньої школи та сприяє їх контекстному запам'ятовуванню;

2) дискусії та дибати (Discussions and debates), які сприяють активному використанню лексики в навчальному процесі. Завдяки даній методиці учні навчаються швидко підбирати слова з метою аргументації своєї позиції, таким

чином виражаючи свою згод чи незгоду із встановленою штучною ситуацією вчителем на уроці. Даний метод сприяє розширенню їх активного словникового запасу;

3) інтерактивні ігри та завдання (Interactive games and activities), який дозволяє в ігровій формі проводити навчання дітей середньої школи, що їх більше стимулює і мотивує та не навантажує додатковими роздумами щодо можливості варіантів життєвої ситуації, оскільки гра є досить зрозумілий спосіб їх існування в даний період часу. Цей метод є ефективним у навчальному процесі учнів середньої школи та сприяє автоматизації у використанні лексики та зниження психологічного бар'єру;

4) проєктна робота (Project-based learning), яка позитивно сприяє вивченню нової лексики та її практичного застосування у розкритті дослідженої тематики учнем середньої школи. Даний метод сприяє глибокому засвоєнню лексики, оскільки в ньому поєднується процес, який цілеспрямований на повне осмислення ситуації.

Підсумовуючи вище викладений матеріал, хочу відмітити основні переваги комунікативних методів у процесі їх застосування для учнів середньої школи, а саме:

- контекстуалізація, тобто у процесі формування вчителем певної ситуації чи події слова учнями запам'ятовуються ефективніше та краще;
- зниження страху, тобто застосування комунікативних методів надає впевненості учням у своїх здібностях та створює сприятливе середовище в якому вони не бояться допускати помилки;
- розвиток усіх навичок, тобто він дозволяє одночасно розвивати читання, письмо, говоріння та сприймання матеріалу на слух.

Пропонуємо формування англомовної лексичної компетентності учнів проводити із використанням наступних комунікативних технік (рис. 2.2.).

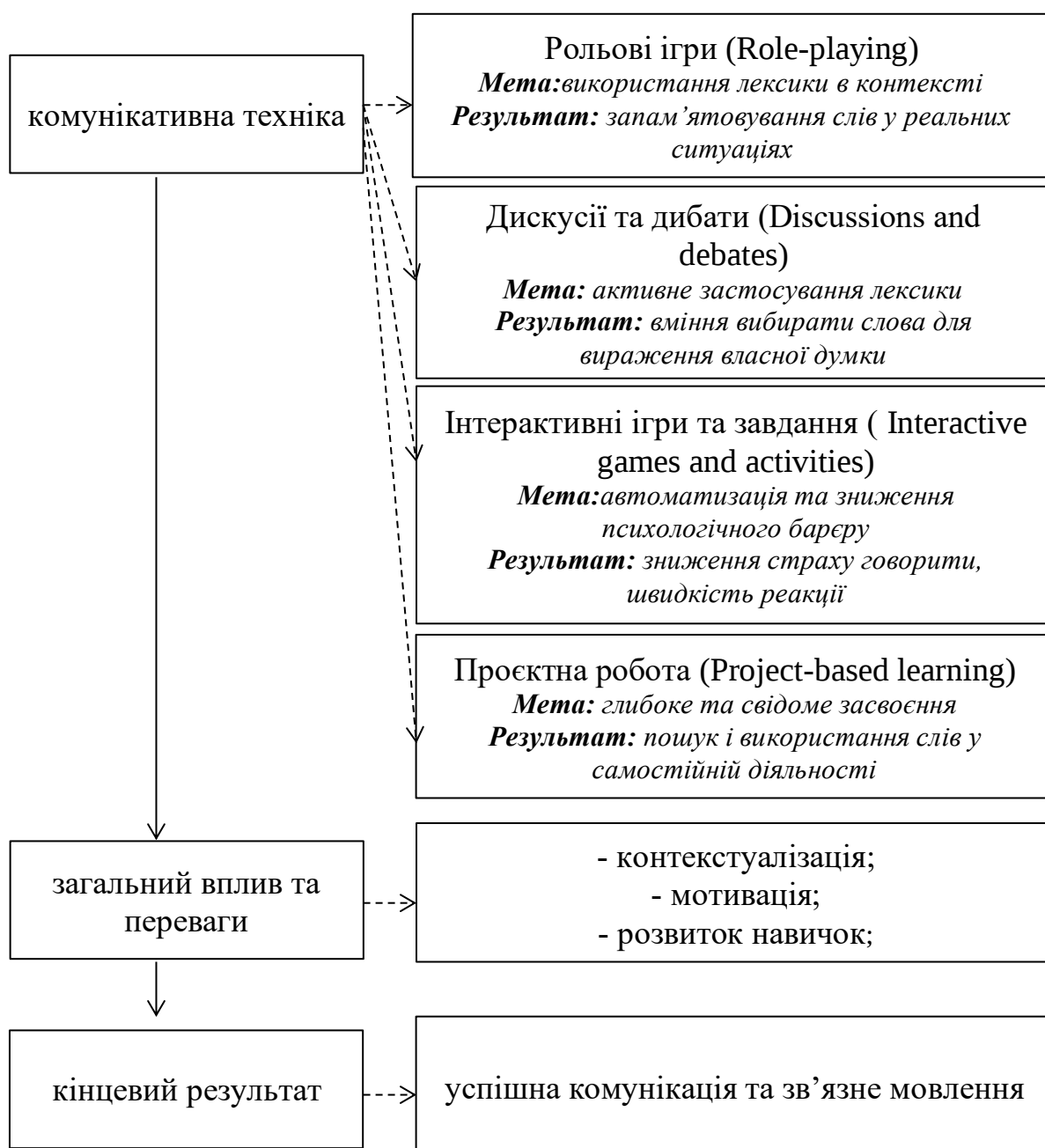

Рис.2.2. Формулювання англомовної лексичної компетенції учнів середньої школи

Окрім визначених переваг комунікативного методу існують також і його недоліки. Зокрема, науковець С.В. Король зазначає, що “результати аналізу деяких комунікативних підручників зарубіжних авторів показали, що граматику подається дещо «розірвано» і таким чином втрачається певна системність мови. Важливо, щоб комунікативний підхід гармонійно поєднував у собі різні способи навчання без шкоди для граматики” [10, с. 134].

Отже, застосування комунікативного методу дозволить сформувати лексичну компетентність в учнів, що дозволить не тільки вивчати слова, а й правильно їх використовувати. Це у свою чергу дасть змогу учням середньої школи будувати зв'язане та логічне мовлення.

2.3. Комплекс вправ і завдань для навчання учнів 9-го класу лексики на заняттях з англійської мови на основі комунікативного підходу

Важливим у процесі проведення уроку є підготовка комплексу вправ та завдань для учнів середньої школи, які дозволять їм вивчити лексику англійської мови. Комплекс вправ та завдань має бути спрямований на розробку та обґрунтування системи практичних вправ, що дозволять ефективному засвоєнню та використанню лексики учнями. Вчитель у процесі розроблення даного комплексу повинен дотримуватись послідовності, тобто діяти за принципом від простого до складного.

Процес організації вивчення англійської мови передбачає врахування наступних елементів:

- 1) ступінь навчання учня (початковий, середній, вищий);
- 2) рівень циклу навчання учня;
- 3) якість навчального процесу (формування граматичних та лексичних навичок, вдосконалення знань, розвиток знань);
- 4) етапи навчання учня [17, с. 52].

У процесі розроблення завдань і вправ для навчання учнів середніх класів лексики на заняттях з англійської мови на основі комунікативного підходу необхідно дотримуватись наступних вимог: застосування ситуаційних завдань у вправах, циклічності процесів та поступове ускладнення завдань. Також, на заняттях необхідно обов'язково використовувати комунікативні, умовно-комунікативні та не комунікативні вправи для вивчення англійської мови.

Завдання вчителя у процесі розроблення завдань і вправ для учнів середньої школи повинне включати наступні категорії:

- 1) вправи повинні спрямовуватись на вирішення завдання та відповідати меті навчання;
- 2) конкретно описані дії та операції, які безпосередньо ціленаправленні на формування комунікативної компетенції;
- 3) зміст вправи повинен відповідати рівню учня;
- 4) наявність чіткої структури щодо його виконання;
- 5) дотримання поетапності у формуванні навичок та умінь учня;
- 6) вправи проблемного характеру повинні залучатись у навчальний процес, що буде ефективно стимулювати розумову діяльність учнів [22, с. 288].

Дотримуючись вище визначених вимог та правил пропонуємо вчителю скористатись наступною послідовністю етапів, які допоможуть досягнути бажаного результату та дозволять систематизувати комплекс відповідно до потреб учнів середньої школи.

Перший етап передбачає формування презентація нової лексики, який передбачає подачу нових лексичних слів та фраз у форматі, який буде цікавий і зрозумілий учневі, що дозволить учня швидко його запам'ятовувати. Основними типами вправ пропонуємо віднести наступні:

1) “Storytelling with Pictures” (Розповідь за картинками), яка передбачає надання учням картинок, які будуть відповідати одній тематиці розповіді. Учитель формує усю розповідь у вигляді картинок та у процес її подання надає учням нові лексичні слова.

2) “Word in a Circle” (Слово в колі) полягає в тому, що вивчення нового лексичного слова відбувається шляхом його повторення всім учасниками кола. Вчитель озвучує нове лексичне слова, а учні по порядку з даним словом формулюють прості речення. Цей метод дозволяє активізувати увесь словниковий запас учня та проговорити слова, що в результаті дає гарний результат у вивченні іноземної мови.

3) “Mime the Word” (Зобрази слово) полягає у тому, що вчитель називає нове англійське слова, а учні повинні його відобразити своїми діями. Цей метод ефективний у вивченні дієслів, що робить його інтерактивним та мотивуючим.

Другий етап передбачає тренування та автоматизацію лексики, яке передбачає вивчення нових лексичних слів у контрольованих комунікативних ситуація. Це припрацьовують для того, щоб нові англійські слова перейшли з форми пасивного словникового запасу у активну фазу. Основними типами вправ пропонуємо віднести наступні:

1) “Question and Answer Chain” (Ланцюжок запитань і відповідей) дозволяє використовувати слова нові лексичні слова у процесі спілкування запитання-відповідь, що да змогу тренувати швидкість реакції. Наприклад, “Do you like to play football?” — “Yes, I like to play football with my friends”;

2) “Match and Talk” (З’єднай і розкажи) полягає у тому, що учням роздаються картинки та слова. Перед учнем постає завдання: скласти розповідь із врахуванням тих слів та картинок, і пояснити свій хід думок партнеру. Цей вид роботи з учнями сприяє підвищенні комунікації між учнями, їх взаємодії та мовлення;

3) “Sentence Scramble” (Перемішані речення) полягає в тому, що вчитель переміщує слова у хаотичному порядку, а завданням учнів є сформулювати речення із використанням нової лексики. Наприклад, is / my / favorite / blue / color.

Третій етап передбачає практичне використання лексики англійської мови, яка застосовується у процесі вільного мовлення учнями та сприяє формуванні його лексичної компетенції. Основними типами вправ пропонуємо віднести наступні:

1) “Role-playing” (Рольові ігри) дане завдання полягає у тому, що учням необхідно відповідно до поданого сценарію вчителем поставити епізод із використанням нової лексики. Наприклад, “Замовлення таксі” (street, time, number of people).

2) “Class Discussion” (Класна дискусія) передбачає прямий зв'язок вчителя із учнем, тобто учитель на уроці ставить конкретні питання учневі та чекає у відповідь висловлення його думки із використанням нової лексики. Наприклад, “What is your favorite food? Why?”

3) “Mini-Projects” (Міні-проекти) полягає у створенні учнем короткої презентації, яка дозволить йому вільно використовувати вивчену лексику на уроках англійської мови. Наприклад, презентація на тему “My most interesting trip to Ukraine”.

Важливо у процесі розроблення та подачі завдань і вправ для учнів середньої школи дотримуватись послідовності та логіки кроків. Схематично даний процес навчання можемо подати у вигляді схеми (рис.2.3) , що дозволить краще розуміти його суть та значення.

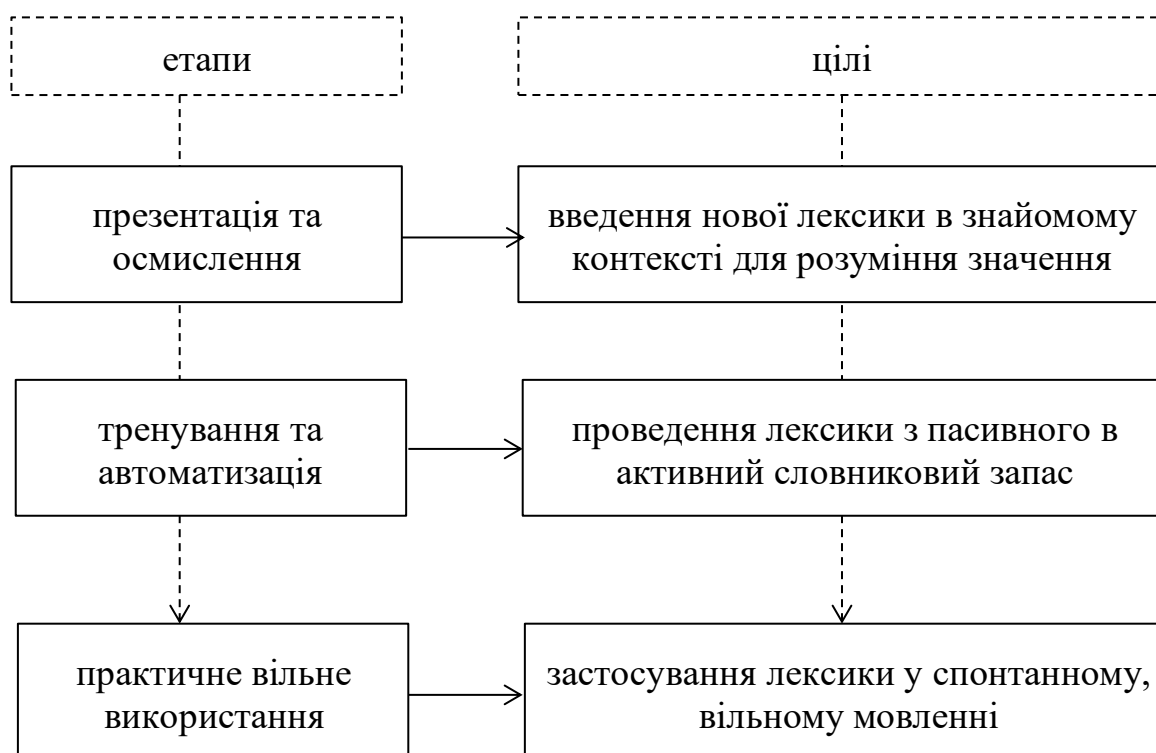

Рис.2.3 Формування лексичної компетенції за допомогою комунікативного методу

Отже, використання комунікативного підходу у вивченні англійської мови дозволить учням не тільки навчитись говорити, але і дасть можливість її активно

використовувати в реальному житті. Наслідки вивчення англійської мови за допомогою комунікативного методу можна поділити за наступними категоріями:

1) подолання мовного бар'єру, тобто замість заучування на пам'ять слів та виразів, учням дається можливість навчитись вільно спілкуватись та сфокусуватись на розумінні та взаємодії з співрозмовником, при цьому відволікається увага від правильної вимови і граматики;

2) активний словниковий запас, який появляється у процесі спілкування учнями в контексті певної тематики розмови, що робить процес вивчення цікавим та невимушеним;

3) розвиток критичного мислення, який створює умови для учнів самостійно висловлювати свої думки завдяки виконання поставлених завдань у різних формах навчання (рольові ігри, дискусії, проекти);

4) розвиток соціальних навичок, які виникають у учнів у процесі командної роботи та дозволяє їм відчувати себе впевненими у процесі спілкування на різну тематики.

Для кращого засвоєння матеріалу вчитель повинен надавати комплекс вправ для самостійного виконання учнем. Пропонуємо наступний комплекс вправ.

Вправа 1. Information Gap – Describe & Guess

Мета: учні повинні пояснити слова, не називаючи самого слова.

Інструкція: Prepare cards with vocabulary items. Student A describes the word; Student B guesses.

Example words: *responsible, urgent, solution, routine, customer*

Example:

A: "It's something important you need to do quickly.

B: "**Urgent!**"

Вправа 2. Picture-Based Vocabulary Story

Мета: тренувати використання лексики в комунікативно значущому контексті.

Інструкція: Give students 3–4 pictures. They must create a story using target words.

Example vocabulary: *repair, delivery, challenge, celebrate, schedule*

Task: Use at least 5 of the words to create a story about “A Very Busy Day”.

Вправа 3. Mini-Debates (Quick Discussions)

Мета: учні передають власні погляди за допомогою лексичних засобів.

Example vocabulary: *healthy, risky, convenient, essential, harmful*

Statements to discuss:

- “Fast food is **convenient**, but also **harmful**.”
- “Taking risks is **essential** for success.”
- “Eating breakfast is **healthy** and very important.”

Вправа 4. Speed Conversations

Мета: коротка комунікативна практика.

Інструкція: Students form two lines. They have 1 minute per pair to talk about a question using target words.

Example vocabulary (weather topic): *stormy, humid, freezing, forecast, boiling*

Questions:

- “What’s the worst **forecast** you’ve ever experienced?”
- “Do you prefer **humid** or **freezing** weather?”

Вправа 5. Role-Play Cards

Мета: використовувати лексику в реалістичних ситуаціях.

Інструкція: Give each student a role card. Students act out the situation using the target words.

Example vocabulary: *complain, refund, manager, polite, service*

Situation:

- Customer complains about bad service;
- Manager offers a solution.

Вправа 6. Find Someone Who... (Vocabulary Edition)

Мета: заохочувати рухову активність і повторне використання лексики.

Інструкція: Students ask classmates questions using target words and write names.

Example vocabulary: improve, avoid, enjoy, prefer, plan

Tasks:

- Find someone who wants to improve their English;
- Find someone who avoids fast food;
- Find someone who prefers studying in the morning.

Вправа 7. Would You Rather?

Мета: висловлювати власні думки та обґрунтовувати свій вибір.

Інструкція: Students choose an option and explain **why**, using target vocabulary.

Example vocabulary: comfortable, stressful, exciting, boring

Questions:

- Would you rather have a comfortable job or an exciting job?
- Would you rather live a stressful life or a boring life?

Вправа 8. Problem–Solution Challenge

Мета: практикувати функціональну лексику та лексику для розв'язання проблем.

Інструкція: Give students a problem. They must suggest a solution using target words.

Example vocabulary: problem, solution, suggest, prevent, improve

Problems:

- Students are always late;
- People waste too much food;
- Employees feel tired at work.

Вправа 9. Odd One Out – Explain Why

Мета: розвивати критичне мислення та вміння пояснювати значення лексики.

Інструкція: Students choose the odd word and explain their choice.

Example sets:

- 1) doctor – nurse – patient – hospital;
- 2) stormy – freezing – boiling – umbrella;
- 3) laptop – keyboard – screen – internet.

Вправа 10. Sentence Auction

Мета: усвідомлювати правильне значення та вживання лексики.

Інструкція: Students “buy” sentences they believe are correct.

Example vocabulary: advice, experience, opportunity, success

Example sentences:

- She gave me a useful advice.
- He has a lot of experience in teaching.
- This job is a great opportunity.

Вправа 11. Guess the Situation

Мета: використовувати лексику для опису реальних життєвих ситуацій.

Інструкція: Student A describes a situation; Student B guesses where it happens.

Example vocabulary: appointment, delay, queue, ticket, cancel

Example:

A: “You wait in a long queue and sometimes your flight is delayed.”

B: “At the airport.”

Вправа 12. Story Chain

Мета: розвивати мовну впевненість і відтворення лексики.

Інструкція: Students sit in a circle. Each student adds one sentence using a target word.

Example vocabulary: suddenly, decide, problem, lucky, finally

Topic: “An Unexpected Trip”.

Вправа 13. True or False About Me

Мета: індивідуалізувати використання лексики.

Інструкція: Students say sentences about themselves. Others guess if they are true or false.

Example vocabulary: recently, usually, rarely, often, never

Example:

- “I recently started waking up at 6 a.m.”

- “I rarely watch TV.”

Виконання вправ на уроці англійської мови для учнів школи є критично важливим етапом, який пасивне сприйняття нового матеріалу переводить в активний режим. Це змушує учнів застосовувати нові граматичні структури та лексику та переводить їх з категорії свідомого знання в категорію автономних навичок.

Таблиця 2.1.

Критерії оцінювання ефективності комплексу

показник оцінювання	характеристика показника	бальна оцінка (від 0 до 12)
активність учнів	активність учнів у процесі обговорення певної тематики уроку	
точність	правильність використання нових лексичних слів у контексті завдання	
швидкість реакції	швидкість відтворення потрібних лексичних слів у виконанні завдання	

Важливо також у процесі даної роботи учителем проводити оцінку учнів, що дозволить визначити ефективність застосування даних методів. Тому логічно,

якщо дане оцінювання ефективності комплексу буде представлена у вигляді таблиці 2.1.

Отже, представлений нами комплекс завдань та вправ дасть змогу забезпечити якісний рівень навчання лексики англійської мови в учнів середньої школи. Даний підхід пропонує у процесі вивчення автоматизувати знання та вільно використовувати лексику, що є основою для формулювання високо рівня лексичної компетенції.

Висновки до 2 розділу

Проведено розподіл теоретичних основ навчання лексики на уроках англійської мови у середній школі можемо розділити на дві групи: лексика як компонент комунікативної компетенції; психологічно-вікові особливості учнів середньої школи. При цьому, основними елементами лексики як компоненту комунікативної компетенції слід вважати види лексичних навичок із врахуванням мовленнєвої діяльності, саме поняття “лексична одиниця”, комунікативні навички репродуктивні та рецептивні. Щодо психологічно вікових особливостей учнів школи, то основними елементами повинно виступати якісне формулювання абстрактного мислення учнями середньої школи, самостійна робота щодо удосконалення комунікативних навиків, рівень соціальної свідомості. Запропоновано групи відповідно до яких необхідно проводити якісне навчання лексики на уроках іноземної мови (контекстуалізація, візуалізація, повторення, інтерактивні вправи, групування, мультимедіа) та визначено їх основні характеристики. Виокремлено принципи організації процесу навчання лексики на уроках англійської мови: принципи вибору лексичного матеріалу та принципи організації роботи з новими лексичними одиницями.

Виокремлено принципи комунікативного методу, які зосереджуються на реальних мовних ситуаціях та потребує дотримання: спілкування, яке є пріоритетним у навчанні та повинно відбуватись практично, а не тільки із

завчанням теорії; автентичність, тобто використовуються реалі матеріали (відео, статті, діалоги), які дозволять відчувати реальне мовне середовище учню та підготувати його психологічно до можливого сценарію у реальному житті; роль вчителя, тобто вчитель виступає своєрідним посередником між джерелом знань та можливостями учня, він оцінюючи його потенціал пропонує найкращий варіант його розкрити з відмінним результатом для самого ж учня; мотивація, тобто необхідно створити сприятливі умови для учня, щоб зменшити рівень стресової ситуації у процесі навчання, що дозволить підвищити результативність процесу вивчення іноземної мови. Автором запропоновано учителям проводити практичні комунікативні техніки навчання лексики у наступних форматах: рольові ігри (Role-playing), дискусії та дебати (Discussions and debates), інтерактивні ігри та завдання (Interactive games and activities), проєктна робота (Project-based learning). Наведені переваги комунікативних методів та їх вплив на компетенцію учнів, зокрема контекстуалізація, зниження страху, подолання мовного бар'єру та формування лексичної грамотності.

Автором запропоновано послідовність етапів, які допоможуть досягнути бажаного результату та дозволять систематизувати комплекс вправ та завдань відповідно до потреб учнів середньої школи. Даними етапами є формування презентація нової лексики, тренування та автоматизацію лексики та практичне використання лексики англійської мови. У процесі реалізації даних етапів пропонуємо використовувати наступні методи: “Storytelling with Pictures”, “Word in a Circle”, “Mime the Word”, “Question and Answer Chain”, “Match and Talk”, “Sentence Scramble”, “Role-playing”, “Class Discussion”, “Mini-Projects”. Запропоновано використовувати критерії оцінювання ефективності комплексу для учнів середньої школи, які передбачають такі елементи, як: активність учнів, точність та швидкість реакції

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УЧНІВ 9-ГО КЛАСУ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ НА ОСНОВІ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ

3.1. Організація та проведення експериментального дослідження

У процесі організації занять з англійської мови виділяють наступні етапи: пояснення вчителем ходу уроку та виділення основних його моментів; виконання завдань двома чи трьома учнями, у той час коли інші спостерігають та при необхідності вносять зауваження та задають питання; фронтальне виконання завдання всіма учнями та при необхідності викладач учням, які не розуміють як їх робити; проведення контролю та оцінки роботи учнів [17, с. 45].

Проте, враховуючи, що заняття має пройти по новій методиці викладання то необхідно створити дві групи в класі: контрольна група та експериментальна група. Так, контрольна група учнів передбачає навчання за традиційною методикою, яка акцентує свою увагу на заучуванні слів та граматики. Експериментальна група проходить навчання за новою розробленою комунікативною методикою.

Отже, проводячи навчання за розробленою новою комунікативною методикою необхідно дотримуватись наступного порядку кроків:

1) констатувальний етап, який передбачає вимірювання початкового рівня компетентності учнів в двох групах (контрольна група, експериментальна група);

2) формальний етап, який передбачає проведення занять упродовж однакового проміжку часу в контрольній та експериментальній групах (наприклад, 3 місяці);

3) контрольний етап, який означає кінець експерименту та проведення повторного вимірювання рівня знань учнів у двох групах з метою порівняння ефективності їх застосування.

На базі Збаразького ліцею №2 імені Івана Франка Збаразької міської ради Тернопільської області проведемо експериментальне дослідження та проведемо оцінку результатів знань учнів, які будуть навчатись як за традиційною так, і за традиційно комунікативною методикою. Враховуючи сучасний технологічний прогрес в науці пропонуємо у процес шкільного навчання ввести мобільні та комп'ютерні технології, які будуть покращувати якість навчання та швидке засвоєння навчального матеріалу учнями.

Пропонуємо авторську методику викладання англійської лексики для учнів 9 класу під назвою “Вивчення лексики на основі проектної роботи” (“Vocabulary learning based on project work”). Дана методика дозволить розвивати лексичну компетентність у процесі використання англійської мови в автентичних аспектах, що є цікаве для школярів школи. Даний процес вивчення дозволить учням досліджувати, створювати та комбінувати різні варіанти застосування лексичної одиниці. Пропонуємо навчання учнів відповідно до робочої програми 9 класу загальноосвітньої школи упродовж 3 місяців будувати за структурою, що відображатиметься нижчу у вигляді етапів.

Авторська методика навчання учнів 9-го класу англійської лексики на основі комунікативного підходу буде реалізовуватись за трьома етапами.

Перший етап методики передбачає занурення в контекст (Contextual Immersion), який передбачатиме упровадження нових лексичних англійських слів через реальні ситуації із життя та цікаві матеріали, які будуть відповідати тематиці уроку та викликати позитивний емоційний стан. Дане завдання необхідно виконувати у наступній послідовності, а саме:

1) вибір автентичних матеріалів, тобто:

- відео, яке підбирається вчителем у вигляді коротких уривків з YouTube-каналів, які дозволять учням в школі краще зрозуміти сутність слова та його вживання у процесі живого спілкування;
- аудіо, яке підбирається орієнтуючись на вподобання та зацікавленість у інформації учнів 9-го класу школи (музика, мода, технології, спорт тощо);

- тексти, які підбираються безпосередньо із англомовних статей, постів, блогів в соціальних мережах та несуть інформативну цінність у процесі вивчення нового англійського слова.

2) робота із матеріалами, які передбачають попередню підготовку до того, як розпочнеться процес формування завдань щодо вивчення лексичної одиниці. До таких процесів слід віднести наступне:

- прогнозування, яке являє собою обговорення учнями теми та формування припущень щодо того, які слова можуть стосуватись даної тематики уроку;
- глосарій, яке передбачає самостійну роботу учнів в пошук незнайомих слів у тексті та знаходження їх значення в україно-англійських словниках;
- відтворення, яке передбачає перевірку учня на загальне розуміння матеріалу та правильне застосування англійських слів у контексті.

Другий етап методики передбачає лексичне дослідження (Lexica Exploration), яке проявляється у поглибленому вивченні лексики та її закріпленні через інтерактивні завдання. Даний етап методики необхідно розкрити з використанням наступних його складових, а саме:

1) дослідження та асоціація, яка передбачатиме застосування наступних методів у процесі навчання:

- “Mind Map” (Карта пам’яті), яка передбачає вивчення слів із застосуванням творчого підходу. На аркушу паперу учні пишуть тему дослідження, наприклад “Pizza” та від нього малюємо гілки, тобто підсистеми, які символізують дану тему: “Dough”, “Sausage”, “Cheese”, “Salt”, “Sauce”. А кожна представлена підсистема, може складатись із інших дрібних підсистем;
- “Mind maps” (Ментальні карти), тобто проводитиметься паралель між новим словом та уже відомими поняттями, що дозволить асоціативно їх вивчати;
- “Storytelling” (Розповідь історій), яка передбачає створення власної історії з використанням нової лексики. Учень може придумати самостійно сюжет історії або наприклад описати свою подорож із використанням нового англійського

слова. Дана методика стимулює роботу мозку до знаходження та відтворення правильного контексту для кожного слова.

2) технологічні та ігрові методи, які передбачають застосування сучасних технологій у процесі вивчення англійських слів. До таких методів можемо віднести наступні:

- “Spaced Repetition” (техніка інтервального повторювання), яка передбачає застосування додатків (наприклад, Anki), що будуть автоматично проводити нагадування учням про час повторювання нових лексичних слів у визначені проміжки часу. Це дозволить англійські слова перевести з короткотривалої пам’яті в довготривалу;

- платформи та додатки для вивчення англійської мови, які пропонують використовувати ігрові формати та інтерактивні завдання з метою закріплення у пам’яті учнів школи нових лексичних слів;

- перегляд фільмів та серіалів з субтитрами, які дозволяють на слух сприймати англійську мову. Це досить ефективно у процесі вивчення англійської мови, оскільки у випадку прослуховування учень чує нове слово, то він негайно зупиняє перегляд і в субтитрах знаходить його.

Третій етап методики представляє собою персональну комунікацію (Personalized Communication), яка передбачає закріплення вивченої лексики учнями у процесі власного дослідження. Даний етап методики необхідно розкрити з використанням наступних його складових, а саме:

1) зворотний зв’язок (Interaction and feedback), яка передбачає інтегрування нових англійських слів у власний словниковий запас та вільно спілкуватись. Так, відбувається закріплення лексики через взаємодію іншими учасниками проекту та відбувається отримання конструктивного зворотного зв’язку. До таких методів відносяться наступні:

- Peer Feedback (Зворотній зв'язок від одноліток), який передбачає надання конструктивної критики виступу учня іншими слухачами щодо правильності використання, вимовляння та граматики нових лексичних слів. Це робить класну

аудиторію сконцентрованою та активною у процесі доповіді одного із учнів класу;

- “Self-Correction” (Самокорекція), яка передбачає заохочення учнів у самокорекції, тобто вчитель у випадку коли помічає помилку в учнів її сам не виправляє, а надає можливість учням самим знайти і виправити її. Це дуже добре розвиває критичне мислення та концентрує увагу в учнів.

2) Персоналізоване оповідання та створення нових проектів, яка передбачає учнями створення власної історії із використанням від 7 до 10 нових лексичних англомовних слів. Основним завданням при цьому постає активізація нової лексики шляхом творчого використання (діалог, міні-історія, опис), що дозволить удосконалити свої знання та вміння користуватись англійською мовою. До таких методів можемо віднести наступні:

- Open-mic (Відкритий мікрофон), який передбачає самотійну роботу учнів над створенням презентацій відповідно до обраної тематики. Це досить позитивно впливає на вивчення нових англійських слів, носить відповідальний характер та дозволяє побороти страх учнів перед публічними виступами;

- Narrative Creation (Створення наративу), які передбачають створення учнями власних історій із використанням нової лексики. Це надає учням свободи вибору у темі дослідження та сам процес робить особистісно значущим, оскільки вони розповідають про важливі речі для них особисто. Наприклад, написати історію на тему “My favorite flowers” використовуючи при цьому слова із теми “Nature”.

- Public Discussion (Публічне обговорення), яке передбачає обговорення актуальних тем із використанням нової лексики. Так, до них як правило відносяться дискусії, дебати та презентації у яких учні висловлюють свою власну думку та емоції стосовно певної події. Даний підхід дозволяє закріпити нові слова та розвивати навички критичного мислення, і також аргументувати їх.

Таким чином, у процесі організаційно-методичного етапу ми провели ознайомлення з методикою викладання учням школи поетапних кроків вивчення

нових лексичних англійських слів пропонуючи застосування інформаційних та мобільних технологій, які дозволять підвищити їх рівень знань та надасть чітке розуміння та застосування у практичній діяльності.

Рис.3.1. Схема організації та проведення експериментального дослідження методики навчання учнів 9 класу англомовної лексики на основі комунікативного підходу

Пропонуємо схематично відобразити методологію викладання англійської мови у школі (рис.3.1), яка дозволить краще розуміння контексту та швидко запам'ятовувати англомовні слова на уроці.

Так, перевагами даної методики виступають наступні елементи: швидке запам'ятовування (завдяки особистій емоціональній прив'язаності учня до представленої історії відбувається краще запам'ятовування слів); розуміння контексту (розуміння слова учнем у контексті висловлювання); зниження страху (розповідь власної історії є менш стресовим у порівнянні із переказом певного тексту); гнучкість (дана методика швидко та легко адаптується у процесі викладання різних тем та матеріалів).

Отже, застосування даної методики дозволяє вчителі розробити урок таким чином, щоб учням на ньому було комфортно у вивченні нових лексичних англійських слів та мотивувати учнів 9-го класу для самостійного вивчення з метою удосконалення знань та навиків.

3.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження

Учні Збаразького ліцею №2 імені Івана Франка Збаразької міської ради Тернопільської області із застосуванням вправ згідно нової методики вивчення лексики англійської мови та комп'ютерних технологій підвищили свій рівень знань в даній області та підвищили рівень лексичної компетентності.

Вибірка дослідження: 15 учнів Збаразького ліцею №2 імені Івана Франка Збаразької міської ради Тернопільської області (Дані по учнях не надаю згідно Закону України про нерозголошення приватної інформації).

У процесі проведення експериментального навчання учнів середніх класів за новою комунікативною методикою необхідно провести оцінку її ефективності. Пропонуємо основними критеріями оцінки ефективності визначити:

1) кількісні критерії, які визначатимуть міру зростання словникового запасу учнями груп;

2) якісні критерії, які визначатимуть правильність та доцільність застосування англійської лексики у мовлені;

3) мотиваційний критерій, який визначатиме рівень бажання та зацікавленості учнів середніх класів до вивчення англійської мови.

Також, важливим у процесі визначення ефективності застосування нової методики є визначення і їх показників. Тому, доречно буде проводити наступні види оцінювання: тестування, яке передбачатиме проведення лексичних тестів у контрольній та експериментальній групах до експерименту так, і після його завершення; анкетне опитування, яке передбачатиме проведення оцінки рівня задоволеності та мотивації учнів в навчальному процесі; практичні заняття, які будуть відображати якість та швидкість виконання комунікативних завдань (дискусії, рольові ігри, інтерактивні ігри, проектна робота тощо). Таким чином, застосування даних критеріїв та показників дозволять оцінити якість та ефективність нової комунікативної методики викладання англійської мови в середній школі.

Проведемо аналіз кількісних критерії оцінювання даного експерименту з метою визначення об'єктивності авторської методики в навчальному процесі вивчення англійської мови у Збаразькому ліцею №2 імені Івана Франка. Дана оцінка дозволить встановити її якість та ефективність, а також покажіть рівень зростання словникового запасу в учнів. Поділимо учнів класу на 2 групи, де до Групи 1 віднесемо 8 учнів класу та будемо проводити експериментальне впровадження авторської методики, а до групи 2 віднесемо 7 учнів, і вона буде навчатись за традиційною методикою (таб.3.1). Роздамо учням тест для оцінювання їх рівня знань, у якому є 7 питань (тобто учнями в загальному буде надано 56 відповідей по експериментальній групі, та 49 відповідей по контрольній групі).

Таблиця 3.1

Результати тестування, які проводились до та після експерименту

	вид тестування	кількість правильних відповідей	кількість неправильних відповідей
Група 1 (8 учнів) (ЕГ)			
1	констатувальний зріз (до початку експерименту)	21	35
2	контрольний зріз (після проведення експерименту)	43	13
Група 2 (7 учнів) (КГ)			
1	констатувальний зріз (до початку експерименту)	24	25
2	контрольний зріз (після проведення експерименту)	31	18

Проведемо розрахунок середнього бала правильних відповідей для експериментальної та контрольної групи упродовж усього дослідження. Розрахунок будемо проводити відповідно до представленої нижче формули (3.1):

$$\text{Середній бал} = \text{сума балів усіх учнів} / \text{кількість учнів} \quad (3.1)$$

Наприклад, розрахунок правильних відповідей на початку експерименту ЕГ слід розрахувати наступним чином: $(21/8) \cdot 100\% = 26,3\%$

Також, необхідно провести розрахунок приросту словникового запасу для експериментальної та контрольної групи упродовж усього дослідження. Даний розрахунок необхідно проводити за наступною формулою (3.2):

$$\text{Приріст} = \text{середній бал контрольного зрізу} - \text{середній бал констатувального зрізу} \quad (3.2)$$

Отже, відповідно до представлених формул проведемо розрахунок за формулами та визначимо рівень ефективності авторської методики для учнів 9 класу школи. Результати розрахунків відобразимо у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Результати тестування, які проводились до та після експерименту

	вид тестування	середній бал (%)	приріст
Група 1 (8 учнів) (ЕГ)			
1	констатувальний зріз (до початку експерименту)	26,3	27,5
2	контрольний зріз (після проведення експерименту)	53,8	
Група 2 (7 учнів) (КГ)			
1	констатувальний зріз (до початку експерименту)	34,3	10
2	контрольний зріз (після проведення експерименту)	44,3	

Отже, відповідно до результатів розрахунків, які представлені в таблиці 3.2 можемо стверджувати, що відбулось зростання по кожній із груп 27,5% для експериментальної групи та 10% відповідно до контрольної групи. Аналітичні показники показують, що авторська методика проведення експериментального дослідження методики навчання учнів 9 класу англomовної лексики на основі комунікативного підходу дає набагато кращий результат ніж традиційний підхід.

Аналіз якісний даних у порівнянні із кількісними дозволяють зрозуміти причину змін, а не розрахувати числові їх значення. Даний метод орієнтований на суб'єктивні враження учнів, їх мотивацію, емоції та ставлення до самого процесу навчання. Самі ці складові дозволять якісно оцінити доцільність впровадження авторської методики вивчення нових англійських слів на уроках. Інструментами збирання таких даних виступають такі методи, як анкетне опитування, фокус-групи, інтерв'ю та педагогічні спостереження.

Враховуючи також і мотиваційний критерій оцінювання рівень бажання та зацікавленості учнів середніх класів до вивчення англійської мови пропонуємо розробити анкету, яка буде відповідати двом останнім його критеріям оцінки. Тому, враховуючи мотиваційний характер оцінювання впровадження авторської

методики навчання учнів 9 класу англомовної лексики на основі комунікативного підходу проаналізуємо на основі анкетного опитування. Дане опитування проведемо на основі анкети, яка сформована в таблиці 3.2. Надамо кожному учневі 9 класу Збаразького ліцею №2 імені Івана Франка, щоб самостійно відповів на питання, а відповіді подав у вигляді балів від 1 до 5 (бал 1 - дуже низька оцінка, 2 - низьке, 3 - помірне, 4 - вище середнього, 5 - дуже високе відповідно до контексту питання).

Таблиця 3.2

АНКЕТА

оцінки мотиваційних змін в учнів Збаразького ліцею №2 імені Івана Франка
Збаразької міської ради Тернопільської області

опитуваний _____

найменування школи _____

п/н	запитання	бал
1	Оцініть свій інтерес до уроку англійської мови від 1 балу до 5 (1 - дуже низький, а 5 - дуже високий) на початку експерименту	
2	Оцініть свою мотивацію у вивченні англійської мови від 1 балу до 5 (1 - дуже низький, а 5 - дуже високий) в кінці експерименту	
3	На скільки Ваш інтерес змінився до англійської мови після впровадження нової авторської методики (1 - не вплинув зовсім, а 5 - вплинув дуже сильно)	
4	Як часто Ви використовували нові слова поза уроками (соціальні мережі, спілкування з друзями, перегляд фільмів тощо)? (1 - ніколи, а 5 - дуже часто)	
5	Що Вам найбільше подобається у авторській методиці вчителя: (відповіді оцініть від 1 - не цікавить до 5 - дуже цікавить)	
	робота в групах	
	використання відео та автентичних матеріалів	
	рольові ігри та обговорення	
	створення власних історій та діалогів	
	можливість самостійно шукати значення слів	
6	На скільки Ви себе відчуваєте впевненіше з того моменту як почали використовувати нову методику вивчення лексики? (від 1 - зовсім не впевнений до 5 - дуже впевнений)	
7	Чи відчуваєте Ви, що у процесі вивчення англійської лексики за новою методикою збільшення знання ? (від 1 - ні, не відчуваю до 5 - відчуваю значний прогрес)	

Провівши анкетне опитування 15 учнів Збаразького ліцею №2 імені Івана Франка відповідно до запропонованої анкети (табл.3.2) пропонуємо загальні результати подати в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Результати анкетного опитування учнів 9 класу

п/н	запитання	бал
1	Оцініть свій інтерес до уроку англійської мови від 1 балу до 5	61
2	Оцініть свою мотивацію у вивченні англійської мови від 1 балу до 5	45
3	На скільки Ваш інтерес змінився до англійської мови після впровадження нової авторської методики	75
4	Як часто Ви використовували нові слова поза уроками	57
5	Що Вам найбільше подобається у авторській методиці вчителя:	
	робота в групах	48
	використання відео та автентичних матеріалів	69
	рольові ігри та обговорення	71
	створення власних історій та діалогів	45
	можливість самостійно шукати значення слів	69
6	На скільки Ви себе відчуваєте впевненіше з того моменту як почали використовувати нову методику вивчення лексики?	70
7	Чи відчуваєте Ви, що у процесі вивчення англійської лексики за новою методикою збільшення знання?	75

Отже, відповідно до анкетного опитування яке було проведено між учнями 9 класу, можемо стверджувати, що авторська методика надає більшої впевненості учням у процесі вивчення нових лексичних слів на уроках англійської мови. Також, учні 100% заявили, у процесі вивчення англійської лексики за новою методикою вони збагатитись новими та корисними знаннями, які можуть використовувати і за межами школи відповідно до свої захоплень.

Підсумуємо результати отриманих значень у таблиці 3.3 та пропонуємо впроваджувати нову методику у навчальний процес для учнів 9-го класу.

Таблиця 3.3.

Критерії оцінювання нової методики вивченні нових лексичних англійських слів для учнів 9-го класу

п/н	критерії	характеристика критерію	значення, %
1	аналіз кількісних даних	зростання словникового запасу в учнів	+ 27,5%
2	аналіз якісний даних	використання лексики в процесі спілкування	+ 21,8%
3	аналіз мотиваційних змін	використання цитат анкет, які показують зростання інтересу до експериментальної методики навчання	+37,9 %
4	обговорення результатів	формулювання ключових висновків щодо ефективності методики	- ефективна - доцільна; - комплексна;

Отже, за результатами якісних та кількісних досліджень доведено доцільність та ефективність авторської методики викладання англійської мови учнів 9-го класу Збаразького ліцею №2 імені Івана Франка Збаразької міської ради Тернопільської області, яка дозволить підвищити рівень знань та бажання учнів до вивчення нового.

3.3. Методичні рекомендації щодо використання комунікативного підходу в навчанні англомовної лексики

Комунікативний підхід є важливим методом сучасної методики викладання англійської мови в школах. Суть того методу полягає у здатності до ефективної комунікації, на відміну від традиційних методів, які орієнтуються на вивчення слів на пам'ять та їх правильне граматичне написання. Безперечною перевагою комунікативного підходу у вивченні англійської мови є те, що він надає пріоритет практичному її використанню в життєвих обставинах особи або моделюються сценарії відповідні до реальних подій.

Вивчення англійської лексики в школі повинно орієнтуватись на висловлення власних думок, емоцій та бажань, а не бути ізольованим від реального життя. Важливо, що у процесі його вивчення учні повинні розуміти не тільки його значення, але і знати їх функцію у мовленні, тобто в якій соціальній ситуації використовується, а також яке емоційне навантаження передає. Усе вище перераховане формує систему мовної компетенції, яка складається з наступних елементів:

1) лексична компетентність, яке передбачає знання слів та чітке розуміння їх значення у контексті речень;

2) соціолінгвістична компетентність, яка передбачає вміння співрозмовника використовувати слова відповідно до їх змістового значення у відповідній соціальній ситуації;

3) граматична компетентність, яка передбачає на достатньому рівні знання учня з метою побудови речень відповідно до правил граматики;

4) прагматична компетентність, яка передбачає ефективне використання мови з метою досягнення певних комунікативних цілей.

Слід відмітити, що навчальний процес у школі повинен бути структурований та наповнений різного роду завданнями і вправами, щоб забезпечувати послідовний перехід від пасивного сприйняття до активного використання англійської мови у повсякденному житті і в тому числі в школі. Це можна реалізувати коли дотримуватись трьох взаємозалежних етапів:

1) контекстуалізація та презентація, який передбачає представлення нової англійської лексики в природньому (життєвому) контексті. Вчитель повинен залучати різні матеріали, які створені носіями мови, що дозволить учням на слух їх сприймати. Також, досить ефективними методами у даному контексті виступають короткі відео та уривки з фільмів, пісні, статі з англійськими ЗМІ та блоги ;

2) лексичне дослідження та інтеракція, які передбачають перехід учнів від пасивного сприйняття англійської мови до її активної взаємодії з лексикою.

Основними методами, які відображають даний етап є метод "Mind Map" (Карта пам'яті), вивчення словосполучень (Collocations), метод "Pair and Group Work" тощо;

3) персоналізація та оцінювання, яке передбачає процес інтеграції нової лексики англійської мови в індивідуальне мовлення учнів та отримання конструктивного зворотного зв'язку. Основними методами, які відображають даний етап є метод "Storytelling" (Оповідання), метод "Role-playing" (Рольові ігри), оцінювання через комунікацію.

Рівень ефективності комунікативного методу можемо оцінити із використанням критерій, які будуть у складі програми експериментального дослідження, тобто:

- рівень збільшення словникового запасу в учнів школи, що визначає їх можливості вільно спілкуватись англійською мовою та доступно і інформативно висловлювати власну позицію;

- рівень зниження психологічного бар'єру в учнів, тобто необхідно відстежити у процесі навчання наскільки впевнено себе почувають учні у процесі виступу, дискусій чи діалогах;

- рівень збільшення інтересу та мотивації учнів, це дозволить учням посилено вивчати англійську мову навіть за межами навчальної програми, оскільки ще буде їхньою цілю життя.

Таким чином, комунікативне навчання повинно дотримуватись певних принципів та поетапності у її поданні матеріалу учням школи (рис.3.2).

Рис. 3.2. Схематичне зображення етапів та принципів методичних рекомендації щодо використання комунікативного підходу в навчанні англійської лексики

Отже, комунікативне вивчення повинне надавати різні підходи у вивченні англійської мови за допомогою різного комплексу прийомів. Основним

призначенням прийомів є навчити учнів вільно спілкуватись англійською мовою. Пропонуємо розглянути основні прийоми, які необхідно застосовувати на уроках англійської мови:

1) проектна робота (Project-Based Learning), яка передбачає створення учнями на англійській мові певного проекту, тобто написання статті, розроблення презентації чи відеоблогу. Наприклад, створити відеоблог про марки машин;

2) дискусії та дібати (Discussions & Debates), це передбачає на уроці висловлення власних думок учнів щодо певної проблематики та аргументуючи свою чітку позицію. Наприклад, організувати обговорення теми “Найкращі місця в Україні для відпочинку”;

3) інтерв'ю, яке передбачає, що учні будуть створювати епізод із життя журналісти виступаючи інтер'єром, якого цікавить певна проблематика. Наприклад, “Взяти інтерв'ю у вчителя про його найулюбленіші книги” ;

4) рольові ігри (Role-playing), учням надаються певні ролі відповідно до яких вони імітують своє мовлення. Наприклад, зустріч юриста, викладача та журналіста, які повинні розповісти про свою життєву ситуацію;

5) завдання щодо пошуку інформації відповідно до завдання вчителя, тобто вчитель завдання ділить на окремі частини і кожному з них надає окремому учневі. В такій ситуації якість виконання роботи залежить від кожного окремого учня та його наполегливості.

Отже, проаналізувавши принципи, прийоми, рівні ефективності, методи та етапи комунікативного підходу в навчанні англомовної лексики пропонуємо методичні рекомендації щодо її вивчення подати в наступному порядку:

1. Загальні принципи:

- визначення пріоритету спілкування, тобто вказати мету ведення уроку;
- викладач створює комфортне середовище учням, проводить моделювання ситуацій до реалістичних та стимулює учнів до активної праці;
- виникнення труднощів та допущення помилок учнем не надає вчителю права переривати розповідь чи висловлення думки вчителя.

2. Рекомендації щодо матеріалів на уроках:

- застосовувати у процесі проведення уроків адвентивні матеріали, і не використовувати текстів, які не відповідають реальності;
- комбінувати різні типи матеріалів (аудіо, візуалізація, тексти), і тим самим будуть активізовані різні типи сприйняття в учнів, що позитивно вплине на якість на рівень знань англійської мови;
- теми для розгляду нових тем обирати цікаві та актуальні для сьогодення, такі наприклад як розвиток технологій, новини кіно, політичні події тощо.

3. Рекомендації щодо організації уроку:

- сформулювати чітку структуру ходу проведення заняття з англійської мови;
- новий поданий матеріал для учнів необхідно обов'язково закріпити за допомогою тестів чи контрольних завдань;
- надавати учням можливість самостійно обирати напрямок використання нових англійських слів (наприклад, проектні роботи).

4. Рекомендації щодо оцінювання:

- проводити оцінювання комплексно, тобто оцінювати рівень словникового запасу та вміння учня використовувати слова відповідно до їх значення;
- обов'язково враховувати у процесі оцінювання грамотність написання слів, можливість описати чи розповісти подію, впевненість при висловленні власної думки та її обґрунтування;
- надавати можливість учню самостійно оцінювати власний рівень знань англійської мови та залучати однокласників до оцінювання його роботи, це надає змогу розвинути критичні навички та їх відповідальність перед однолітками.

Отже, проаналізувавши сутність комунікативно підходу у процесі вивчення англійської мови та сучасні виклики в освіті надані нами методичні рекомендації, дозволять вчителям розробити якісні навчальні матеріали для навчання англомовної лексики.

Висновки до розділу 3

Запропоновано власну методику навчання учнів 9 класу англomовної лексики на основі комунікативного підходу, яка буде реалізовуватись за трьома етапами: перший етап методики передбачає занурення в контекст (Contextual Immersion), який передбачатиме упровадження нових лексичних англійських слів через реальні ситуації із життя та цікаві матеріали, які будуть відповідати тематиці уроку та викликати позитивний емоційний стан; другий етап методики передбачає лексичне дослідження (Lexica Exploration), яке проявляється у поглибленому вивченні лексики та її закріпленні через інтерактивні завдання; третій етап методики представляє собою персональну комунікацію (Personalized Communication), яка передбачає закріплення вивченої лексики учнями у процесі власного дослідження. Автор відмічає, що перевагами даної методики виступають наступні такі елементи як: швидке запам'ятовування, розуміння контексту, зниження страху та гнучкість.

Аналіз результатів дослідження показав, що відбулось зростання по кожній із груп 27,5% для експериментальної групи та 10% відповідно до контрольної групи. Проте, авторська методика проведення експериментального дослідження методики навчання учнів 9 класу англomовної лексики на основі комунікативного підходу є більш ефективною. Запропоновано анкету для аналізу мотиваційних змін та інтересу учнів школи до вивчення англійської мови в експериментальній групі, що дозволить визначити ефективність впровадження нової методики. Відповідно до проведено опитування учні 100% заявили, у процесі вивчення англійської лексики за новою методикою вони збагатились новими та корисними знаннями, які можуть використовувати і за межами школи відповідно до своїх захоплень.

Виокремлено систему мовної компетенції, яка складається з наступних елементів: лексична компетентність, яка передбачає знання слів та чітке розуміння їх значення у контексті речень; соціолінгвістична компетентність, яка

передбачає вміння співрозмовника використовувати слова відповідно до їх змістового значення у відповідні соціальній ситуації; граматична компетентність, яка передбачає на достатньому рівні знання учня за метою побудови речень відповідно до правил граматики; прагматична компетентність, яка передбачає ефективне використання мови з метою досягнення певних комунікативних цілей. Запропоновано основні прийоми, які необхідно застосовувати на уроках англійської мови: проектна робота (Project-Based Learning), дискусії та дібати (Discussions & Debates), інтерв'ю, рольові ігри (Role-playing) та пошук інформації відповідно до завдань вчителя. Запропоновано, методичні рекомендації щодо використання комунікативного підходу в навчанні англомовної лексики розробляти дотримуючись наступного порядку: загальні принципи, рекомендації щодо матеріалів на уроках, рекомендації щодо організації уроку та рекомендації щодо оцінювання.

ВИСНОВКИ

В магістерській роботі нами було обґрунтовано використання комунікативного підходу до навчання лексики на уроках англійської мови, що дало можливість сформулювати висновки та пропозиції:

1. Дослідження категорії комунікативного методу та узагальнення підходів науковців до його визначення дають підставу авторові виділити обов'язкові умови при яких вони застосовуються, що дозволить провести якісну організацію системи навчання. Досліджено основні елементи комунікативного методу навчання іноземної мови, які дозволяють учням школи використовувати іноземну мову як інструмент для досягнення цілей. Встановлено, що основними позитивними змінами при застосуванні комунікативного методу є автономність учня, соціальний характер навчання, навчальні інтерпретації, акцент на спрямування, індивідуальність, особливості мовленнєвої діяльності, альтернативна оцінка, творча співпраця вчителя й учнів.

2. В ході процесу дослідження комунікативного підходу щодо навчання лексики англійської мови побудовано взаємозв'язок різних елементів комунікативного процесу, що дозволило визначити напрямок моделювання реальних ситуації у школі з метою якісного навчання учнів школи. Побудовано логічний взаємозв'язок різних елементів комунікативного процесу, які включають комунікативне навчання, комунікативні методи та комунікативний підхід відповідно до цілей та завдань навчальної програми середньої школи. Обґрунтовано основні принципи комунікативного навчання: застосування індивідуального підходу до учнів, багатоспекторний аналіз та komponування навчальних матеріалів, коригування дій при ситуаційних завданнях, проведення репетиції, оперативне реагування, встановлення часу на виконання завдань, постійна взаємодія учня і вчителя. Визначено чотири основних етапи комунікативного навчання та наведено їх характеристику.

3. Обґрунтовано основні напрямки вивчення іноземної мови відповідно до комунікативного підходу є наступні, а також закріплення навиків та вмінь учнів у

процесі використання лексичних та граматичних знань. Визначено основні принципи комунікативного підходу, які дозволять якісно провести організацію навчального процесу та підвищити рівень знань учнів середніх шкіл. Запропоновано перелік основних вимог при формуванні комунікативного підходу, що дозволять сформулювати якісні мовленнєві навички учнів середньої школи та ефективно вивчати іноземну мову.

4. Запропоновано розділити теоретичні основи навчання лексики на уроках англійської мови у середній школі на дві групи: лексика як компонент комунікативної компетенції; психологічно-вікові особливості учнів середньої школи. Автором рекомендовано виділити групи відповідно до яких необхідно проводити якісне навчання лексики на уроках іноземної мови (контекстуалізація, візуалізація, повторення, інтерактивні вправи, групування, мультимедіа) та визначено їх основні характеристики. Виокремлено принципи організації процесу навчання лексики на уроках англійської мови: принципи вибору лексичного матеріалу та принципи організації роботи з новими лексичними одиницями.

5. Сформовано принципи комунікативного методу, що дозволять підвищити результативність та ефективність процесу вивчення іноземної мови. Виокремлення ряд тенденцій комунікативного підходу та його використання на практиці, дозволить техніку навчання лексики проводити у наступних форматах: рольові ігри, дискусії та дібати, інтерактивні ігри та завдання, проектна робота. У цілому, комунікативний підхід дозволяє зменшити страх учня, подолати мовний бар'єр та формувати його лексичну грамотність.

6. Для реалізації обраного комунікативного підходу до вивчення іноземної мови автором було рекомендовано послідовність етапів, які дозволять систематизувати комплекс вправ та завдань відповідно до потреб учнів середньої школи. Виокремлено три етапи формування лексичної компетенції за допомогою комунікативного методу та проведено їх характеристику. Запропоновано критерії оцінювання ефективності комплексу поділити за трьома категоріями: активність учнів, точність, швидкість реакції.

7. Автором, із врахуванням комунікативного підходу, запропоновано власну методику навчання для учнів 9 класу англomовної лексики, яка буде реалізуватись за трьома етапами: перший етап методики передбачає занурення в контекст (Contextual Immersion); другий етап методики передбачає лексичне дослідження (Lexica Exploration); третій етап методики представляє собою персональну комунікацію (Personalized Communication). Обґрунтовано, що перевагами даної методи є швидке запам'ятовування, розуміння контексту, зниження страху та гнучкість.

8. Докладно алгоритм експериментально дослідження рівня ефективності методики був досліджений на прикладі Збаразького ліцею №2 імені Івана Франка Збаразької міської ради Тернопільської області. Виконання аналізу показало, що відбулось зростання по кожній із груп 27,5% для експериментальної групи та 10% відповідно до контрольної групи. Доведено ефективність авторської методики проведення експериментального дослідження навчання учнів 9 класу англomовної лексики на основі комунікативного підходу. Запропоновано анкету для аналізу мотиваційних змін та інтересу учнів школи до вивчення англійської мови в експериментальній групі, що дозволить визначити ефективність впровадження нової методики.

9. Виокремлено систему мовної компетенції, яка складається з наступних елементів: лексична компетентність, соціолінгвістична компетентність, граматична компетентність, прагматична компетентність. Автором запропоновано методичні рекомендації щодо використання комунікативного підходу в навчанні англomовної лексики розробляти дотримуючись наступного порядку: загальні принципи, рекомендації щодо матеріалів на уроках, рекомендації щодо організації уроку та рекомендації щодо оцінювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брона О.А., Комар Р.І., Сологуб Л.В. Навчання термінології в процесі вивчення англійської мови для спеціальних цілей. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2015. Випуск 54. С. 11–14.
2. Будз І. Ф., Поченюк Я. В. Комунікативний підхід у навчанні граматики англійської мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. № 1 (27). С. 156–159.
3. Васильєва О.В. Вплив комунікативного та традиційних методів навчання іноземних мов в початковій школі на становлення творчої особистості молодшого школяра. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2016. Вип.47. С. 90-94.
4. Вергун Т.І., Смицька Т.В. Формування загальнонаукової іншомовної лексичної компетенції у студентів з використанням теоретико-методологічних основ у процесі навчання іноземної мови. *Молодий вчений*. Випуск 10(110). 2022. С. 101-105.
5. Гаврилюк А. П. Застосування комунікативного методу викладання іноземних мов у ВНЗ: URL: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/onlayn_tezi_gavrilyuk.pdf. (дата звернення: 20.11.2025).
6. Гапоненко Л. П., Пантелєєва В.О. Особливості методів навчання лексики на уроках іноземної мови у середній школі. *Актуальні питання філології та методики викладання мов*. 2020. Випуск 3 (15) ч. 2. С. 120–129.
7. Григошкіна Я. В., Яненко І.В., Оверчук О.В. Мовні практики та комунікативний підхід у викладанні англійської мови: аналіз впливу на результативність навчання. *Вісник науки та освіти*. 2023. С.54-70.
8. Зеленська О. П., Посохова А.В. Формування лексичної компетенції в процесі навчання англійської мови для спеціальних цілей курсантів ВНЗ МВС України *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 110, Т. 1. – С. 198–200.
9. Коляда Е. К., Калиновська І. М. Комунікативний підхід до вивчення іноземної мови в контексті забезпечення якості вищої освіти. *Наукові записки*

Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». 2023. Вип. 17(85). С. 14–18.

10 Король С. В. Комунікативний підхід у навчанні іноземних мов. *Педагогічний дискурс*. 2012, вип. 11, С. 133–136.

11. Кравченко Т. В. Сутність комунікативного методу навчання іноземних мов. *Фізико-математична освіта*. 2017. Випуск 1(11). С.68-71.

12. Кузнецова В.М., Журавльова Г.В Особливості застосування комунікативного методу навчання іноземних мов у професійних ВНЗ. 2014. С.234-239.

13. Кузнецова В.М., Журавльова Г.В Особливості застосування комунікативного методу навчання іноземних мов у професійних ВНЗ. 2014. С.234-239.

14. Кусько К. Я. Дискурс іноземномовної комунікації. Львів : Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. 495 с.

15. Кучерук. О. А. Методи формування комунікативної компетентності в процесі дидактичного дискурсу. *Вісник Житомирського державного університету*. Вип. 53 (Серія: Педагогічні науки). 2010. С.77-81. URL: http://eprints.zu.edu.ua/4578/1/vip_53_15.pdf. (дата звернення: 20.11.2025).

16. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2008. 285 с.

17. Ніколаєва С. Ю., Бігич О. Б., Бражник Н. О. та ін. Методика викладання іноземних мов в середніх навчальних закладах: підруч. К. : Ленвіт, 2002. 328 с.

18. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. К.: Ленвіт, 1999. 320 с.

19. Олійник Т. І. Рольова гра у навчанні англійської мови. К. : Освіта, 1992. 127 с.

20. Панова Л. С., Андрійко І.Ф., Тезікова С.В., Потапенко С.І., Чекаль Г.С. та ін. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник. К.: Академія, 2010. 328 с.

21. Пентилюк М.І. Теоретичні орієнтири сучасної української лінгводидактики. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. –№ 22 (209). С. 12 – 21.
22. Попко І. А. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у вищих навчальних закладах . *Збірник наукових статей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції “Лінгвометодичні концепції викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах України”*. Київ. 2003. С. 287–294.
23. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції: іноземні мови, 2010. №4. С.16–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2010_4_4. (дата звернення: 20.11.2025).
24. Стойко С. В. Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземних мов. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Чернігів: ЧДПУ, 2011. Вип. 85 (Серія: Педагогічні науки). С.220-223.
25. Тишковець М.П. Використання комунікативного методу вивчення української мови як іноземної у медичному ВНЗ. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2013. Вип. 8. С. 40–48.
26. Almulla M. A. The effectiveness of the project-based learning (PBL) approach as a way to engage students in learning. *Sage Open*. 2020. Vol. 10. № 3. Article 2158244020938702. DOI: <https://doi.org/10.1177/2158244020938702>.
27. Avsheniuk N., Lutsenko O., Seminikhyna N., Svyrydiuk T. Fostering Intercultural Communicative Competence and Student Autonomy through Project-Based Learning. *Arab World English Journal. Special Issue on Communication and Language in Virtual Spaces*. 2023. № 1. P. 130–143. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4348413>.
28. Bakar N. I. A., Noordin N., Razali A. B. Improving Oral Communicative Competence in English Using Project-Based Learning Activities. *English Language Teaching*. 2019. Vol. 12. № 4. P. 73–84. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1210445>.
29. Bazerman C. The informed writer: Using sources in the disciplines. Fort Collins : The WAC Clearinghouse, 2023. 289 p.

30. Brownell S. E., Price J. V., Steinman L. Science communication to the general public: why we need to teach undergraduate and graduate students this skill as part of their formal scientific training. *Journal of Undergraduate Neuroscience Education*, 2013. Vol. 12. No. 1. P. 6–10.
31. Busse V. CLIL: Content and language integrated learning. *System*. 2011. Vol. 39. P. 123-125.
32. Byram M. Assessing intercultural competence in language teaching. *Sprogforum*. 2000. Vol.18. P. 8-13.
33. Coyle D., Hood P., Marsh, D. CLIL: Content and language integrated learning. Cambridge University Press. 2010. 182 p.
34. Crystal D. English as a global language. Cambridge University Press. 2003. 212 p.
35. Dudley-Evans, T., St John, M. Developments in ESP: A multi-disciplinary approach. Cambridge: Cambridge University Press. 1998. 301p.
36. Garrison D. Akyol Z. The community of inquiry theoretical framework. *Handbook of Distance Education*. 2013. P. 104-119.
37. Graham, C. R. Emerging practice and research in blended learning. *Handbook of Distance Education*. 2013. P. 333-350.
38. Harmer J. The practice of English language teaching. Harlow, Essex : Longman, 2001. 371 p.
39. Honcharuk N., Tamozhanska G., Korytko Z., Rusyn L., Vasylieva N., Adamenko O., Maksymchuk B. New Physical and Neurophysiological Rehabilitation Programmes for Women of Childbearing Age. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2023. Vol. 14. № 1. P. 346–369. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/14.1/424>.
40. Hutchinson T., Waters A. English for specific purposes: A learning-centred approach. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. 183 p.
41. Jacobs George M. Essentials for successful English language teaching. Bloomsbury Academic. 2010. 160 p.

42. Kramsch C. Context and culture in language teaching. Oxford Applied Linguistics. OUP Oxford, 1993. 295 p.
43. Kurmantayeva U. K. Situations as a type of speech activity in foreign language lessons. Ospanova . 2019 p.
44. Kurniawati F. N., Susanto S., Munir A. Promoting Students' Communication Skill through the Application of Project Based Learning. *Linguistic, English Education and Art (LEEA) Journal*. 2019. Vol. 3. № 1. P. 26–44. DOI: <https://doi.org/10.31539/leea.v3i1.970>.
45. Nguyen H.-T. T. Project-Based Assessment in Teaching Intercultural Communication Competence for Foreign Language Students in Higher Education: A Case Study. *European Journal of Educational Research*. 2021. Vol. 10. № 2. P. 933–944. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1294528>.
46. Piaget J. The psychology of intelligence. Oxford, UK : Routledge. 2001. 344 p.
47. Swales J. M. Academic writing for graduate students: essential tasks and skills. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2022. 418 p.
48. Swales, J. Genre analysis: English in academic and research settings. Cambridge University Press. 1990. 288 p.
49. Swales, J. M. Aspects of article introductions. University of Michigan Press. 2011. 95 p.
50. Syzenko A., Diachkova Y. Building Cross-Cultural Competence in a Foreign Language through Technology-Enhanced Project-Based Learning. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9. № 27. P. 411–418. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2020.27.03.45>.
51. Tilly S. Longitudinal Study of Australian Engineering Graduates. *American Society of Engineering Education Annual Conference*. Pittsburgh, 2008. P. 1–15.
52. Vizental A. Metodica predarii limbii engleze. Strategies of Teaching and Testing English as a Foreign Language. Iasi: Polirom, 2007. 208 p.
53. Widdowson G. Teaching Language as Communication. Oxford University Press, 2000. 168 p.

54. Zagirniak D., Shalimova N., Akmalidina O., Stezhko Y., Perevozniuk V. Providing the Competitiveness of Education due to the Formation of Professional Competence via the ProjectBased Learning Technology. *IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES)* (Kremenchuk, 21–24 September 2021). Kremenchuk, 2021. DOI: <https://doi.org/10.1109/MEES52427.2021.9598755>.

55. Žerovnik A., Nančovska Šerbec I. Project-Based Learning in Higher Education. In: Vaz de Carvalho C., Bauters M. (Eds.) *Technology Supported Active Learning. Lecture Notes in Educational Technology*. Springer, Singapore, 2021. P. 33–50. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-16-2082-9_3.